

Hogyan váltotta fel a populista veszély a szélsőjobb jelentette fenyegetést?

A Political Capital és a Friedrich-Ebert-Stiftung tanulmánya

2022. november

Vezetői összefoglaló

Nem csak a köznyelv, de politikatudomány is küszködik a szélsőjobboldal pontos meghatározásával, aminek fő oka az extrémizmus és a radikalizmus közötti világos választóvonal meghúzásának nehézsége. Ezért a szélsőjobbaldalt leginkább gyűjtőfogalomként használják, ami több irányzatot is magában foglal. Ugyanakkor, Cas Mudde definíciói alapján, a(z) (extrém) szélsőjobb és a populista radikális jobb közötti számos hasonlóság mellett a fő különbség az elit-, illetve establishment-ellenes populizmusban testesül meg. **Az ideológia vagy politikai stratégiaként is felfogható populizmus lényege, hogy a „politikai elittel” szemben, az "igaz nép/nemzet" képviselőjeként határozza meg magát, miközben sok esetben maga is régóta része és haszonélvezője a rendszernek.** A populisták ellenfeleiket és egyes kisebbségi csoportokat kirekesztenek a maguk által önkényesen (de flexibilisen) definiált nemzetből, és ellenségként állítják be őket.

A populisták térnyerésének egyik oka a hagyományos jobboldali pártok „stratégiai radikalizációja”, vagyis hogy átvettek, legitimáltak és a fősodor részévé tettek szélsőjobboldali narratívákat (ún. mainstreaming), aminek hatására a mainstream radikalizációjáról is beszélhetünk. **Másik oka pedig a korábban keményvonalas szélsőjobboldali pártok „stratégiai finomodása”,** vagyis hogy finomították, "becsomagolták" bizonyos nézeteiket, hogy szélesítsék választói bázisukat.

A **populizmus legfőbb veszélye,** hogy a „két irányú mainstreaming” (a hagyományos jobb radikalizációja és a szélsőség stratégiai finomodása) miatt **elmosódnak a határok a klasszikus szélsőjobb és a középjobb között, a szélsőséges narratívák pedig a közbeszéd részévé és akár normává is válnak.** Emellett tágabb értelemben is **elmossa a határokat az elfogadható és elfogadhatatlan között. A "nép" nevében és érdekében ugyanis mindent meg lehet tenni:** lebontani a jogállamot és a demokratikus intézményrendszert, korlátozni a független szereplők és az ellenségnek bélyegzett kisebbségi csoportok jogait, elősegíteni a külföldi autoriter rezsimok érdekeit, a nemzeti önzés politikájával gyengíteni a nemzetközi együttműködést, dezinformációra és összeesküvés-elméletekre épülő alternatív valóságot teremteni, ami fokozza a polarizációt és a törzsi gondolkodást.

Az európai uniós populista és szélsőjobboldali pártok hasonló témákra fókuszálnak és hasonló stratégiát követnek minden országban. Legfontosabb témáik az Európai Unió kritikája, vagy kritikába csomagolt elutasítása, a bevándorlás ellenzése, a gender- és LMBTQI-ellenesség, illetve a "hagyományos család" védelme. Bár nagy többségük korábban szoros kapcsolatokat ápolt a Kremllel, az Ukrajna elleni orosz agresszió hatására többen látszólag módosították pozíciójukat, habár a többség, legalábbis közvetetten, továbbra is az orosz állam érdekeit szolgáló narratívákat terjeszt, például a szankciók hatástalanságáról és kontraproduktivitásáról. Emellett igyekeznek kihasználni az infláció és az élelmiszer- és energiaár-emelkedés miatti növekvő elégedetlenséget.

Bár 2022-ben Svédországban és Olaszországban is nagy választási sikert értek el populista és szélsőjobboldali pártok, Franciaországban és Ausztriában alulmaradtak. A válságok jellemzően kedveznek az emberek bizonytalanságára és aggodalmaira építő politikának, de **az európai populista és szélsőjobboldali pártok egyelőre nem tudták az előnyükre fordítani a 2020-tól tartó permanens válságidőszakot. Támogatottságukat vizsgálva sem beszélhetünk összességében ezen pártok megerősödéséről.** Olaszországban is inkább a baloldal bukása és a jobboldal átrendeződése állt a választási eredmények hátterében.

A **populista és szélsőjobbaldali pártok közül azok élvezik a legnagyobb támogatottságot, amelyek hatalomban vannak vagy voltak, és visszavágták a jogállamiságot, a fékek és ellensúlyok rendszerét, és ellenőrzésük alá vonták a sajtót, vagy legalábbis kísérletet tettek ezekre. Ezek a pártok mind az EU új, 2004-ben vagy az után csatlakozott tagállamaiban található.**

A **populista és szélsőjobbaldali pártok évek óta dolgoznak a szorosabb együttműködésen és egy közös frakció létrehozásán az Európai Parlamentben.** A vágy már megfogalmazódott a 2019-es EP-választás előtt is, és azóta állandósultak a találkozók, közös rendezvények, egymás kampányainak támogatása. **Együttműködésük célja 1) az illiberális gondolatok terjesztése és egymás kölcsönös erősítése a nemzeti politikai porondokon, 2) a populista, illiberális kormányzással és szakpolitikai intézkedésekkel kapcsolatos „gyakorlatok” és innovációk megosztása és átvétele, 3) az európai politika- és hatalomváltás megvalósítása.** Ez utóbbi szabad kezet adna nekik a hatalmukat bebetonozó, antidemokratikus intézkedések meghozatalára saját országaikban.

A **"brüsszeli hatalomátvétel"** azonban a **közeljövőben nem tűnik reálisnak sem az EP-ben,** ahol a populista és szélsőjobbaldali pártok többsége két frakcióban ül, és mindössze a képviselők kb. 20%-át teszi ki, **sem a Tanácsban,** hiszen az EU 28 tagállamából mindössze 5 ország kormányában vannak jelen ilyen pártok (plusz közvetve Svédországban, ahol kívülről támogatják a kormányt).

Komoly akadályai vannak a populista és szélsőjobbaldali pártok szorosabb együttműködésének. Bár igyekeznek a közös témákra koncentrálni, **számos kérdés megosztja őket.** A legfőbb közülük az **Oroszországhoz való viszony** kérdése, de a részleteket tekintve eltérnek az álláspontjaik az **EU-val való együttműködés** kérdésében is. Emellett komoly **személyes ellentétek** és **eltérő hatalmi érdekek** is nehezítik az európai szövetség megkötését, a frakciók összeolvadását.

Javaslatok

- **A populista és szélsőjobbaldali erők veszélyt jelentenek a társadalmi békére,** valamint az emberi méltóságon, egyenlőségen, közös szabályokon és egészséges versenyen alapuló **demokratikus rendre.** Ezért a **„közép” politikai és társadalmi szereplőinek egységesen és határozottan kell fellépniük** ezen értékek védelme érdekében és a populista és szélsőjobbaldali erőkkel szemben.
- A **„közép” pártjai nem normalizálhatják a szélsőjobbaldali eszméket,** hiteles és potens **alternatívát kell kínálnak,** és **örködniük kell a demokratikus verseny tisztasága fölött.**
- **Mind az EU-nak, mind a tagállamoknak örködniük kell a demokratikus intézményrendszer és a szabad és független sajtó fölött.** Ha ezek lebontása megkezdődik, a demokratikus verseny eszközeivel történő hatalomváltás egyre nehezebbé válik.
- **Minden eszközzel, akár a szankciók kiterjesztésével fel kell lépni az orosz destabilizáló törekvések ellen,** beleértve a populista és szélsőjobbaldali szereplők közvetlen vagy közvetett támogatását és hálózatba szervezését is.
- Minden fiatalokkal foglalkozó szakembernek, intézménynek, szervezetnek és persze a szülőknek is **kiemelt felelőssége van a fiatalok demokratikus értékeinek megerősítésében** és mindazon készségek fejlesztésében, amelyek segítenek nekik eligazodni a(z) (dez)információs zajban és a közéleti kérdésekben.

Tartalomjegyzék

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	2
JAVASLATOK.....	3
TARTALOMJEGYZÉK.....	4
1. A SZÉLSŐJOBBI ÉS A POPULISTA JOBB VISZONYA	5
1.1. MINEK NEVEZZELEK?.....	5
1.2. TERMINOLÓGIAI TISZTÁNLÁTÁS.....	6
1.3. A SZÉLSŐJOBBDAL ÜZENETEINEK ÁTALAKULÁSA ÉS BEÁGYAZÓDÁSA A FŐSODORBA	8
2. A POPULIZMUS VESZÉLYEI.....	10
2.1. JOGÁLLAMISÁG ÉS DEMOKRATIKUS INTÉZMÉNYRENDSZER LEÉPÍTÉSE.....	10
2.2. ROMLÓ POLITIKAI, TÁRSADALMI, JOGI KÖRNYEZET A KISEBBSÉGI CSOPORTOK SZÁMÁRA	12
2.3. KÜLFÖLDI AUTORITER BEFOLYÁS NÖVEKEDÉSE.....	12
2.4. NEMZETI ÖNZÉS, AVAGY A NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS GYENGÜLÉSE.....	13
2.5. ÖSSZEESKÜVÉS-ELMÉLETEK ÉS DEZINFORMÁCIÓ TERJEDÉSE, ERŐSÖDŐ POLARIZÁCIÓ ÉS TÖRZSIESSÉG.....	13
3. KANYARBAN ELŐZNEK? – A KÖZELMŰLT VÁLSÁGAINAK HATÁSA A POPULISTA PÁRTOKRA	14
3.1. MEGKÜZDÉSI STRATÉGIÁK – POPULISTA PÁRTOK ÉS A VÁLSÁGOK	14
<i>Viszony az EU-hoz.....</i>	15
<i>Viszony Oroszországhoz.....</i>	15
<i>Szankciók, energiabiztonság, infláció.....</i>	16
<i>Bevándorlás.....</i>	18
<i>Gender és LMBTQI.....</i>	19
<i>Covid19-járvány.....</i>	20
3.2. NA MAJD MOST! AVAGY LESZ-E VÉGRE POPULISTA ÁTTÖRÉS?	21
4. MINDENKI EGYÜTT, MAGÁÉRT – AZ EURÓPAI POPULISTÁK SZÖVETSÉGE.....	24
4.1. A KÖZÖS CÉL: KÜLÖN-KÜLÖN JOBB LEGYEN	25
4.2. A CÉLHOZ VEZETŐ UTAK	26
4.3. A POPULISTA SZÖVETSÉG KORLÁTAI ÉS AKADÁLYAI	28
5. KONKLÚZIÓ ÉS JAVASLATOK.....	30
FÜGGELÉK: AZ ECR ÉS ID FRAKCIÓK ÖSSZETÉTELE.....	32

1. A szélsőjobb és a populista jobb viszonya

1.1. Minek nevezzük?

A szélsőjobboldali¹ pártok tanulmányozása a politikatudomány és a kapcsolódó tudományágak egyik legjelentősebb kutatási területének számít már jó pár éve². Újjáéledésük óta ezek a pártok hatalmas mennyiségű tudományos kutatás tárgyát képezték és képezik a mai napig. Ennek ellenére nem sikerült egy széles körben elfogadott terminológiai keretet kialakítani, amely egyértelműen elválasztaná a „szélsőjobboldalhoz” sorolt heterogén irányzatokat (pl. radikális jobboldal, extrém szélsőjobboldal, populista jobboldal, jobboldali-autoriter, populista radikális jobb, újjobboldal). Ez a terminológiai homály nagyban megnehezíti, hogy a szélsőjobboldalon belül lejátszódó folyamatokat és változásokat egyértelműen kategorizálni és definiálni lehessen.

Az egyes irányzatok megkülönböztetését illetően az egyik legmeghatározóbb probléma a klasszikus értelemben vett extrém szélsőjobboldali pártok, illetve a populista radikális jobboldali pártok közti határ elmosódása (közös jellemvonások, témák). A tisztánlátást nagyban nehezíti, hogy az ezekben a kategóriákba tartozó pártok gyakran nem vallják magukat szélsőjobboldalinak vagy populistának. Sokan elutasítják a bal-jobb megkülönböztetést is, amit elavultnak tekintenek, azzal érvelve, hogy „sem nem baloldaliak, sem nem jobboldaliak”. Az alábbiakban ezért megpróbáljuk ezeket a fogalmakat szétválasztani, illetve rámutatni azokra a pontokra, melyek a fogalmi elmosódást okozzák. Ezután pedig szemügyre vesszük, milyen módon és változtatások által kerültek be a szélsőjobboldal üzenetei és képviselői a politikai fősodorba.

¹ A „szélsőjobboldal” fogalmának meghatározását Mareš (2003: 33) vitatta meg, aki szerint az extrém és radikális jobboldal gyűjtőfogalmáról van szó. Magyarzatában rámutat „az extrémizmus és a radikalizmus közötti határvonal vagy választóvonal meghatározásának problematikus jellegére”. Az angolszász szakterminológia például egymás szinonimájaként használja a két fogalmat. Szakértők szerint, mint például Mudde, az extrémizmus antidemokráciaként is jellemezhető. Néhány szakértő azonban nem ért egyet ezzel a megközelítéssel. Például Isabelle Canu, aki rámutatott az antidemokratikus és szélsőséges fogalmak problematikus azonosítására. Szerinte a demokratikus berendezkedés nem minden kritikája alapul totalitárius állásponton. Ezért Mareš szerint „bizonyos szempontból helyesebb az e kifejezések által említett valóságokat egyetlen egységként felfogni”. Mareš, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Barrister & Principal Centrum strategických studií, 2003.

² Például: Betz, Hans-Georg (1993): *The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe*. *Comparative Politics*, Vol. 25, No. 4, pp. 413 – 427.

Griffin, Roger (2000): *Interregnum or Endgame? Radical Right Thought in the 'Postfascist' Era*. *The Journal of Political Ideologies*, Vol. 5, No. 2, pp. 163 – 178.

Ignazi, Piero (1995): *The Re-emergence of the Extreme Right in Europe*. *Reihe Politikwissenschaft, Institut für Höhere Studien*, 1995, No. 21.

Ignazi, Piero (2003): *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Minkenbergh, Michael (2002): *The Radical Right in Postsocialist Central and Eastern Europe: Comparative Observations and Interpretations*. *East European Politics and Societies*, Vol. 16, No. 2, pp. 335 – 362.

Mudde, Cas (2000a): *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester – New York: Manchester University Press.

Norris, Pippa (2005): *Radical Right. Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press.

1.2. Terminológiai tisztánlátás

Az elmúlt években Európa-szerte egyre jobb választási eredményeket értek el a populista és szélsőjobboldali pártok. Több országban sikeresen beléptek a hatalom színterére, vagy megkerülhetetlen politikai szereplőkké váltak. Esetenként a mainstream pártok rákényszerülnek, hogy valamifajta szövetségre lépjenek azokkal a pártokkal, melyeket korábban izolálni próbáltak. De pontosan mely pártokról is van szó? Az összegzés szempontjából csak azon európai populista és szélsőjobboldali pártokat vizsgáljuk, melyek parlamenti mandátummal rendelkeznek az egyes országokban, kiindulva abból az alapvetésből, hogy a szélsőséges politikai üzenetek „normalizációját” kiváltó ok a populista és szélsőjobboldali pártok azon igyekezete, hogy növeljék koalíciós potenciáljukat és szélesebb rétegeket tudjanak megszólítani.

A szélsőjobboldal fogalmának meghatározásához talán legmegfelelőbb Cas Mudde minimalista megközelítése, amely egy alapvető ideológiai-politikai keretet használ a(z) (extrém) szélsőjobboldali pártcsalád meghatározására³. Ez a keretrendszer közös ideológiai jellemzőkből áll: nacionalizmus, idegengyűlölet, hit a törvény és a rend elvében, valamint a jóléti sovinizmus. A nacionalizmus ebben a meghatározásban a monokulturális állam eszméjére utal - "ezt az etnikai nacionalizmust néha kiegészíti egy olyan állami nacionalizmus, amely azon az elképzelésen alapul, hogy egy adott etnikai csoport minden tagja egy államban él". Az idegengyűlölet viszont minden idegen dolog elítélésére utal (ez lehet más etnikai közösségek kulturális értékei, szexuális kisebbségek vagy baloldali eszmék). Mudde a törvény és rend elve alatt a bűnözést keményen büntető rendőrségi és igazságszolgáltatási apparátus eszméjét érti, a soviniszta szociális biztonság alatt pedig "olyan szociálpolitikát, amely a "saját nép" és a saját nemzet javára működik, nem pedig az "idegenek" javára". Mudde elemzése szerint ugyanakkor a rendszerellenes orientáció nem feltétlenül a szélsőjobboldal jellemzője.

Ezzel szemben a populista radikális jobboldal (legalább) három jellemzőt ötvöz: a nativizmust, a tekintélyelvűséget és a populizmust⁴. Az egyes szereplők rendelkezhetnek további ideológiai alapvonásokkal, mint például az antiszemitizmus vagy a jóléti sovinizmus, de a populista radikális jobboldali (párt)család minden tagja legalább e három vonást tartalmazza. A nativizmus a nacionalizmus és az idegengyűlölet kombinációját foglalja magában. Eszerint az államokat kizárólag az őshonos csoport ("a nemzet") tagjainak kell lakniuk, míg a nem őshonos (vagy "idegen") elemek, legyenek azok személyek vagy eszmék, alapvetően fenyegetést jelentenek a homogén nemzetállamra nézve (pl. a bevándorlók vagy akár az őshonos kisebbségek is). A tekintélyelvűség a szigorú hierarchiába rendezett társadalomba vetett hitet jelenti, amelyben a normasértéseket szigorúan büntetni kell. Az ideológiai trilógia utolsó eleme a populizmus, ami Mudde szerint a társadalmat két homogénnek beállított, antagonisztikus ellentétben álló csoportra, "a tiszta népre" és a "korrupt elitre" osztja, és azt állítja, hogy a politikának a volonté générale (a nép általános akarata) kifejeződésének kell lennie. A populisták a közös identitást és a „józan észet” alapuló közös érdekeket állítják szembe más csoportok, kisebbségek érdekeivel (legyen szó akár nemzeti, vallási vagy szexuális kisebbségekről), melyeket állítólag a korrupt elit előnyben részesít.⁵ A populista stratégia fontos eleme a homogénként ábrázolt nép, nemzet önkényes és kirekesztő megkonstruálása. Mindig a pillanatnyi

³ Mudde, Cas. The ideology of the extreme right. Manchester University Press, 2002.

⁴ Mudde, Cas. Populist radical right parties in Europe. Cambridge: Cambridge university press, 2007.

⁵ Greven, Thomas. The Rise of Right-wing Populism in Europe and the United States - A Comparative Perspective. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2016.

érdekek szerint definiálódik⁶, ki tartozik bele, és ki nem, ki a „közülünk való”, és ki az „ellenség”, aki fenyeget „minket”, a nemzet érdekét vagy létét.

Összevetve a két definíciót tehát, a meghatározó különbség a populizmusban és annak használatában testesül meg. Az establishment-ellenes populizmus játszik döntő szerepet a tágabb értelemben vett szélsőjobboldali pártok sikerében. Ezek igyekeznek olyan képet kialakítani magukról, hogy a „politikai elittel” szemben állnak, miközben sok esetben maguk is régóta annak részei és haszonélvezői, valamint, hogy ők a nép egyetlen, igaz képviselői, és így a demokratikus elvek letéteményesei és védelmezői, miközben a politikájukkal szemben állókat és egyes kisebbségi csoportokat kirekesztik az általuk meghatározott „nemzetből”, ellenségnek állítják be őket és jogaikat csorbítják. Bár Mudde ideológiaként hivatkozik a populizmusra, politikai stratégiaként is értelmezhetjük, melynek célja a hatalom megszerzése.

Mudde két definíciójából is kiolvasható, hogy az (extrém) szélsőjobboldali és a populista radikális jobboldali pártok között több a hasonlóság, mint az eltérés.

Az európai populista (radikális) jobboldal általában a - különösen az iszlám világból érkező - bevándorlás-ellenességéről és euroszkepticizmusáról ismert. Olyan ideológiákhoz is társítják, mint a globalizációellenesség, a nacionalizmus és a protekcionizmus. Az európai jobboldali populisták jellemzően támogatják a jóléti állam kiterjesztését is, de ebből igyekeznek kizárni az általuk „idegenként” definiált csoportokat; ezt a koncepciót „jóléti sovinizmusnak” nevezik⁷. A „mi”-„ők” szembeállítás, illetve az ellenségképek és bűnbakok alkalmazása mellett Thomas Greven arra is rámutat, hogy a jobboldali populisták a negativitást is stratégiaileg és taktikailag használják a politikai kommunikációban – a tabuk kiszámított megszegésétől, a formális és informális szabályok (pl. „politikai korrektség”) semmibe vételétől az érzelmi felhívásokig és a személyes sértésekig. Ezek a jellemzők viszont ugyanúgy megtalálhatóak a hagyományos szélsőjobboldali pártok esetében. Meghatározó különbségnek tekinthető viszont a populista (radikális) jobboldali pártok flexibilitása, mely a hagyományos értelemben vett szélsőjobboldali pártokra kevésbé jellemző.

Ez a flexibilitás vonatkozhat a tartalmi, programbeli pozíciókra, a használt narratívák rugalmasságára, mely a populizmusban gyökerezik. Annak céljai és célkitűzései szándékosan homályosak, és általában nem kapcsolódnak semmilyen konkrét politikai ideológiához. Ez teret hagy az adott politikai szereplőknek, hogy programjukat vagy retorikájukat különböző külső tényezőkhöz igazítsák - például más politikai pártok lépéseire, a társadalomban uralkodó aktuális hangulathoz. A populizmus tehát nevezhető kontextusfüggőnek is - a populista radikális jobboldali pártok képesek alkalmazkodni a kontextuális környezethez, és annak függvényében meghatározni, hogy milyen csoportot tekintenek a „tisztá népnek”, és kiket „ellenségnek”⁸.

⁶ Lásd: Canovan, Margaret (2005). *The People*. London: Polity.

⁷ Right-Wing Populism . ECPS. [Online] <https://www.populismstudies.org/Vocabulary/right-wing-populism/>

⁸ Canovan, Margaret. Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies* 47:2-16, 1999.

1.3. A szélsőjobboldal üzeneteinek átalakulása és beágyazódása a főszódba

Fontos kérdés, hogyan vált a szélsőjobboldal (és szélsőjobb narratíva) a politikai főszó részévé (ún. „mainstreaming”), hogyan lettek a pálya széléről bekiabáló szélsőjobboldali erőkből a politikai élet meghatározó szereplői, hogyan szivárogtak be a szélsőséges, nacionalista, autoriter és populista elemek a mainstream (jellemzően jobboldali) pártok retorikájába és politikájába⁹. Milyen okok húzódnak ezen tendenciák mögött? A klasszikusan nacionalista, euroszeptikus, kulturálisan intoleráns pártok finomítottak politikájukon vagy épp a politikai és társadalmi közép felé tolódtak el jobbra? Vagy mindkettő egyszerre?

Az elmúlt évtizedekben a politikai közép számos országban határozottan jobbra tolódott - például azzal, hogy a hagyományos jobboldali pártok magukévá tették a szélsőjobboldali diskurzusok egyes részeit. A szakirodalom erre a jelenségre stratégiai radikalizációként is utal¹⁰. Így sok, korábban szélsőjobboldalinak tartott nézetet és kérdést ma már inkább jobbközép kategóriába sorolnak. A jobboldali establishment pártok sokszor ezzel a stratégiai radikalizációval küzdenek a populista és korábbi szélsőjobboldali riválisaik ellen, miközben normalizálják, legitimálják azok szélsőséges nézeteit és segítik a terjedésüket. Ez viszont nem csak a jobboldali pártok esetében érvényes, de akár a hagyományosan baloldaliaknál is. Az elmúlt időszakban jól példa erre a szlovákiai SMER-SD esete vagy épp a dán Szociáldemokratáké a migrációs válság megítélése és annak kezelése kapcsán.

A korábban keményvonalas szélsőjobboldali pártok stratégiája, hogy nézeteiket, narratíváikat megpróbálják „becsomagolni”, finomítani, azzal a céllal, hogy még több potenciális választót érjenek el. Ez a „stratégiai finomítás” a másik oldalról, a szélsőséges pártok oldaláról mosta el fokozatosan a szélsőjobb és populista radikális „újjobboldal” közti határokat. A kétirányú „mainstreamingnek” köszönhetően mára több idegengyűlölő, nacionalista és kirekesztő narratíva normalizálódott számos európai országban.

Egyes vélemények szerint viszont szó sincs kétirányú folyamatról. Mudde szerint például nem a radikális jobboldal vált mérsékeltebbé, hanem a „mainstream radikalizálódott”¹¹. Ezt azzal magyarázza, hogy a mainstream került közelebb a radikális jobboldalhoz, különösen olyan kérdésekben, mint a bevándorlás, bizonyos fokig az integráció, a kisebbségi jogok, a nemek, a transzneműek jogai és hasonlóak tekintetében.

Mások szerint viszont a szélsőjobboldali pártok valóban mérsékeltebb hangvételt használnak, illetve célzottan hagyják el a problémásnak számító nézeteiket és programpontjaikat. Tekintható ez politikai pragmatizmusnak is. Jó példa erre az olasz szélsőjobboldalról eredeztethető Olaszországi Testvérek (Fratelli d'Italia) esete, mely belátta, hogy politikai erősödéséhez el kell hagynia retorikája egyes elemeit. Vezetői korábban támogatták Olaszország kilépését az euróövezetből vagy akár magából az EU-ból is. Az unióval szembeni álláspontjuk akkor kezdett enyhülni, mikor reális esélyét látták a

⁹ Populist Radical Right. ECPS. [Online] <https://www.populismstudies.org/Vocabulary/populist-radical-right/>.

¹⁰ Brown, Katy, Aurelien Mondon, and Aaron Winter. „The far right, the mainstream and mainstreaming: towards a heuristic framework.” *Journal of Political Ideologies* (2021): 1-18.

¹¹ Martin, Michel . What the recent wins for far-right parties in Europe could mean for the region. NPR. 2022. Elérhető itt: <https://www.npr.org/2022/10/01/1126419403/what-the-recent-wins-for-far-right-parties-in-europe-could-mean-for-the-region>

választási győzelemnek. Ezt követően Giorgia Meloni, Olaszország új kormányfője első beszédében¹² elutasította a fasizmust, és biztosította a szövetségeseket Olaszország elkötelezettségéről az Európai Unió mellett.

A mérséklődés oka egy további külső tényező is lehet - például egy másik párt radikalizációja. Jó példa erre a Jobbik „néppártosodása” 2015-től. Ez tekinthető kényszerű válaszlépésnek is a Fidesz radikalizációjára. A Fidesz nem csak kisajátított szélsőjobboldali témákat (például a bevándorlást), hanem kormányzati pozíciójából adódóan a kommunikáció mellett gyakorlati lépéseket, intézkedéseket is tudott tenni. A Jobbiknak így nem maradt elegendő tér a szélső-/radikális jobboldalon, ezért programját és kommunikációját tekintve is mérséklődnie kellett - tehát középre húzódnia.

Esetenként viszont a hagyományos szélsőjobb mellett fejlődött ki egy populista radikális jobb is - vagy függetlenül a másik párttól vagy „pártszakadás” útján. Utóbbi módszerrel levetkőzve az „extrémista” és „szélsőjobboldali” jelzőket, miközben nem feltétlenül tértek el teljességgel az anyapárt nézeteitől és programjától. Szlovákiában mindkét esetre volt példa. A Marian Kotleba által vezetett bevándorlásellenes és LMBTQ+-ellenes Mi Szlovákiánk Néppárt mellett 2016-ban megjelent a Család Vagyunk jobboldali populista formáció, mely az említett kérdésekben azonos álláspontot képvisel. A Kotleba-féle pártot 2021-ben több tagja is elhagyta, miután a pártot elnöke jelentősen centralizálta és megerősítette saját pozícióját. Nem sokkal később új pártot alapítottak Republika névvel. Azon igyekezetük, hogy levetkőzzék az szélsőséges jelzõt, érezhető volt egyik vezetőjük, Milan Mazurek videójából¹³ is, aki nem sokkal a párt megalapítása előtt elnézést kért korábbi extrémista megnyilvánulásai miatt.

A szélsőjobb pártok fősodorba kerülésével fontos dilemma került ismét napirendre, amely évek óta jellemzi a politikát számos európai államban. Ez pedig a szélsőjobboldal kezelésének kérdése: a hatalom megosztása és a fősodorba kerülésük elfogadása révén elérni mérséklődésüket, vagy elszigetelni, cordon sanitaire mögé zárni őket. Cas Mudde úgy véli¹⁴, hogy a cordon sanitaire csak akkor működik, ha a szélsőjobboldali pártok felemelkedésének korai szakaszában történik, mielőtt jelentős társadalmi támogatottsággal rendelkeznének. A populista radikális jobboldali pártok esetében, amelyek már a politikai fősodor részei lettek, és amelyeknek egyes, akár a klasszikus (extrém) szélsőjobboldali pártokéval rokon üzenetei részben már bekerültek nem csak a közbeszédbe, de akár más pártok programjába, retorikájába is, és formálják a társadalmi gondolkodást, az elszigetelés már kevésbé működhet. Azért sem, mert a már említett flexibilitásuknak köszönhetően könnyen alkalmazkodnak a helyzet változásához.

A klasszikus szélsőjobboldali és a populista radikális jobboldali szereplők megkülönböztetése érdekében a tanulmányban külön-külön használjuk a szélsőjobboldali és a populista jobboldali jelzõt, amikor csak a két szereplő valamelyikéről beszélünk, és együtt használjuk őket, amikor a két szereplőről közösen beszélünk, vagy közös tulajdonságaikat, jellemzőiket írjuk le.

¹² Roberts, Hannah. Giorgia Meloni rejects fascism and embraces EU in first speech. Politico. 2022. Elérhető itt: <https://www.politico.eu/article/italy-prime-minister-giorgia-meloni-fascism-eu-first-speech/>

¹³ Mazurek, Milan. Milan Mazurek naznačil vytvorenie silnej pronárodnej strany . 2021.

¹⁴ Mas, Cristina. The cordon sanitaire, a strategy that doesn't always work . ara. 2021.

2. A populizmus veszélyei

A populizmus legfőbb veszélye, hogy elmossa a határokat a „klasszikus” szélsőséges pártok és a politikai-társadalmi közepet alkotó, fősodorbeli (mainstream) pártok között, és ezzel párhuzamosan legitimálja, normalizálja, a közbeszéd részévé teszi a szélsőséges eszméket és narratívákat (mainstreaming). A II. világháború tragikus és szégyenletes tapasztalatai hatására a nyugati demokráciákban kialakultak azok az írott és íratlan szabályok, amelyek a társadalmi béke fenntartása érdekében, az emberi méltóság eszméjén alapulva rögzítették az állam hatalmának korlátait, a fékek és ellensúlyok rendszerét, a polgári szabadságjogokat, a szabad és független sajtó működését, valamint a közbeszéd kereteit. Mindezen normákat kérdőjelezi és mossa el a populizmus azzal, hogy az általa önkényesen meghatározott „népre” hivatkozva korlátlan hatalmat követel. A populista narratíva szerint a „nép” nevében mindent meg lehet tenni: nincsenek többé megkérdőjelezhetetlen tények, felülírhatatlan társadalmi normák, a szereplőket kölcsönösen kötő politikai illemszabályok, kompromisszumok. Csak „mi” és „ők” van, jók és rosszak, igazak és gonoszok, barátok és ellenségek. Az előbbieket minden tette jogos és elfogadható, hiszen a „jó ügyet” szolgálja, az utóbbiakkal szemben pedig bármi megengedett. A jó és rossz közti különbségtétel pedig nem objektív kritériumok és társadalmi vita mentén kristályosodik ki, hanem kizárólag hit és „törzsi”¹⁵ hovatartozás alapján. A populizmus tehát felborítja a II. világháború után a nyugati világban kialakult konszenzus- és normarendszert, és a közélet minden területen elmossa a határokat az elfogadható és elfogadhatatlan között. Ezért a társadalmi békére, a nyugati normákon alapuló civilizációs keretekre és a megszokott életmódunkra a populista radikális jobboldali pártok jelentik a legnagyobb veszélyt. Az alábbiakban röviden áttekintjük a populizmus veszélyeinek főbb egyedi aspektusait.

2.1. Jogállamiság és demokratikus intézményrendszer leépítése

A populista jobboldali (szélsőjobboldali) pártok célja is a hatalom megszerzése és megtartása – ahogy minden más pártnak is. A különbség azonban, hogy a populisták (és a szélsőjobb) ehhez a demokrácia szellemével és sokszor szabályaival is ellentétes eszközöket használnak. A narratívájuk szerint azért, mert csak ők képviselik a „népet”, a politikai logika szerint azért, mert hatalmukat így tudják meghosszabbítani, bebetonozni, akár állandósítani. Ezért teremtenek a demokrácia és az autokrácia skáláján az utóbbi felé közelítő, de látszólag a demokrácia díszleteit többé vagy kevésbé megőrző „hibrid” rezsimeket¹⁶. Ez a folyamat már lezajlott Magyarországon és Szerbiában, zajlik Lengyelországban¹⁷, és próbálkozások történtek minden olyan országban, ahol populista párt került hatalomra (pl. a korábbi szlovén kormányfő, Janez Janša próbálkozásai a média fölötti kontroll

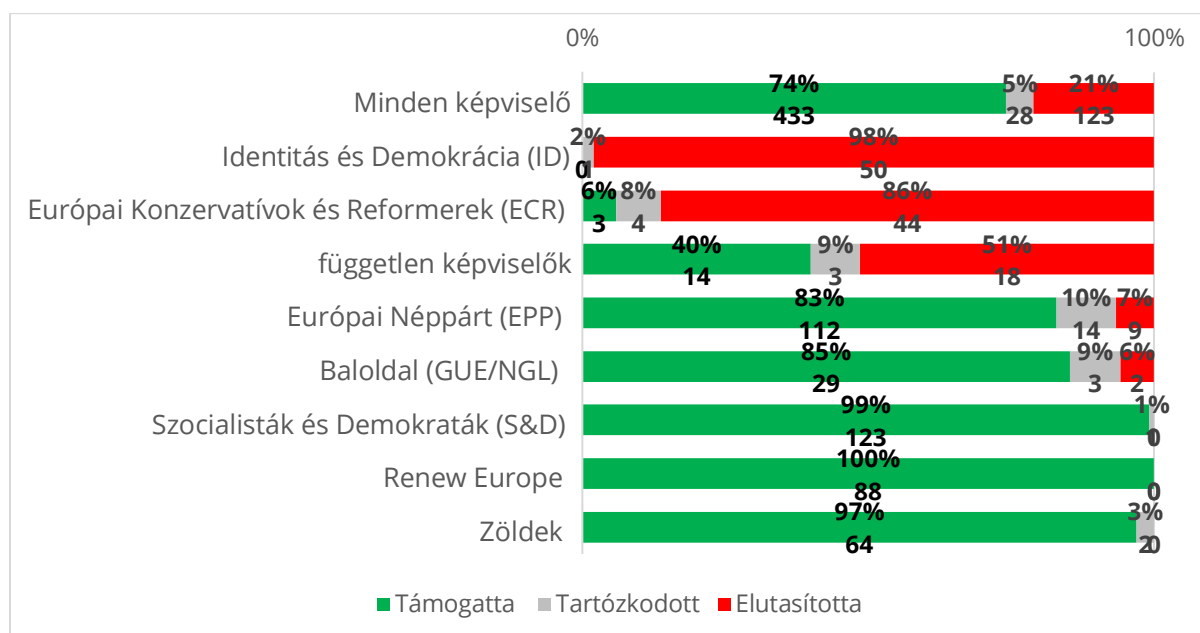
¹⁵ „A populizmuson túl: tribalizmus Magyarországon és Lengyelországban”, elérés 2022. november 27., https://politicalcapital.hu/hireink.php?article_id=2278.

¹⁶ „Filippov Gábor: A hibrid ellenforradalom kora”, *24.hu* (blog), 2018. július 31., <https://24.hu/belfold/2018/07/31/filippov-gabor-a-hibrid-ellenforradalom-kora/>.

¹⁷ „Dropping the Democratic Facade”, Freedom House, elérés 2022. november 27., <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2020/dropping-democratic-facade>; „The Antidemocratic Turn”, Freedom House, elérés 2022. november 27., <https://freedomhouse.org/report/nations-transit/2021/antidemocratic-turn>.

megszerzésére¹⁸, korábbi cseh miniszterelnök, Andrej Babiš támadásai a szabad sajtó ellen¹⁹). Az osztrák Szabadságpárt egykori elnöke, Heinz-Christian Strache pedig azért bukott meg, mert egy rejtett kamerás felvétel szerint többek között azt mondta, hogy orosz pénzből fel akarná vásároltatni pártja számára a legnagyobb osztrák bulvárlapot, követve Orbán Viktor médiastratégiáját, a remélt abszolút többségükkel pedig aztán pedig „olyan dolgokat csinálhatnának, mint Orbán”.²⁰ De a demokrácia leépítése irányába mutatott Donald Trump elnöksége Amerikában²¹ és Jair Bolsonaroé Braziliában²². Hogy ezek nem egyedi esetek, hanem az autokrata tendenciák a populisták jobboldal (és szélsőjobboldal) szerves részei, a magyar jogállamiság helyzetéről szóló ún. Delbos-Corfield jelentésről²³ szóló 2022. szeptemberi EP-szavazás is mutatta. A Magyarországot választási autokráciának „elismerő” jelentés ellen szinte csak a populisták és szélsőjobboldali pártok többségét tömörítő Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) és Identitás és Demokrácia (ID) frakciók tagjai szavaztak, kiegészülve a más frakciókban elszúrtnak, de elsősorban a függetlenek között ülő elvbarátaikkal.

1. ábra Az ún. Delbos-Corfield jelentésről szóló 2022. szeptember 15-ei európai parlamenti szavazás megoszlása frakciók szerint (A gyűjtés csak az érvényesen leadott szavazatokat tartalmazza, a szavazatok arányának és számának feltüntetésével. Forrás: Európai Parlament, gyűjtés: Political Capital)

¹⁸ „Will the EU Keep Sliding toward Autocracy?”, Progresszív Internacionálé, elérés 2022. november 27., <https://progressive.international/observatory/2022-04-20-will-the-eu-keep-sliding-toward-autocracy/en>.

¹⁹ Robert Tait, „Former Czech PM Uses Newspapers He Owns to Attack Media Integrity”, *The Guardian*, 2022. szeptember 5., szak. World news, <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/05/andrej-babis-newspapers-accused-subverting-press-freedom-czech-republic>.

²⁰ „Austria’s Strache Scandal Shows Why Media Freedom Matters”, *Human Rights Watch* (blog), 2019. május 22., <https://www.hrw.org/news/2019/05/22/austrias-strache-scandal-shows-why-media-freedom-matters>.

²¹ „Reversing the Decline of Democracy in the United States”, Freedom House, elérés 2022. november 27., <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2022/global-expansion-authoritarian-rule/reversing-decline-democracy-united-states>.

²² „Brazil: Bolsonaro Threatens Democratic Rule”, *Human Rights Watch* (blog), 2021. szeptember 15., <https://www.hrw.org/news/2021/09/15/brazil-bolsonaro-threatens-democratic-rule>.

²³ „MEPs: Hungary Can No Longer Be Considered a Full Democracy | News | European Parliament”, 2022. szeptember 15., <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220909IPR40137/meps-hungary-can-no-longer-be-considered-a-full-democracy>.

2.2. Romló politikai, társadalmi, jogi környezet a kisebbségi csoportok számára

Ahogy fentebb bemutattuk, a populisták (és a szélsőjobb) egyik fő attribútuma az ellenségképző retorika: politikai érdekeiknek megfelelően bizonyos csoportokat a „nép”, „nemzet” ellenségeinek állítanak be, akik állítólag fenyegetik a „nép” jólétét, kultúráját, vallását, intézményeit (pl. család), vagy akár létét és fennmaradását. Ellenségekké válnak jellemzően a politikai ellenfelek (ellenzéki politikusok, pártok), a hatalmat ellenőrző független intézmények (pl. bíróságok, bírók) és társadalmi szereplők (civil szervezetek, média), valamint olyan kisebbségi csoportok, amelyekre valamely jellemzőjük miatt a populisták sikeres kampányt remélnek építeni (pl. migránsok, menekültek, LMBTQI-közösség tagjai, romák). Az ellenségképző narratívák és kampányok hatására jellemzően megnőnek az adott kisebbségekkel szembeni ellenséges attitűdök.²⁴ Populista pártok és vezetők hatalomra kerülése esetén pedig a narratívák mellett jellemzően megkezdődik a fenyegetőnek és ellenségnek bélyegzett kisebbségi csoport jogainak korlátozása is.²⁵

2.3. Külföldi autoriter befolyás növekedése

Noha „szuverenitást” hirdetnek, a demokratikus rendszerrel és politikai szereplőkkel való szembenállás miatt a populista (és a szélsőjobboldali) szereplők gyakran külső támogatók segítségét veszik igénybe – aktívan vagy passzívan, tudatosan vagy akaratlanul – a demokratikus berendezkedés és intézményrendszer gyengítéséhez, a politikai, társadalmi és gazdasági körülmények átforgalmazásához. Bár beszélhetünk kínai, török és más autoriter rendszerek által kiépített befolyásról, legekleatásabb példája az orosz befolyás, amelynek az utóbbi évtizedben a populista és szélsőjobboldali szereplők váltak a legaktívabb eszközeivé²⁶. Jó példa erre a Marine Le Pennek adott orosz hitelek²⁷, a populista és szélsőjobboldali pártok által Putyin kormányzó pártjával kötött szövetségek²⁸, vagy akár a populista szereplők által terjesztett Kreml-párti, a putyini célokat szolgáló narratívák, akár az Ukrajna elleni zajló orosz agresszióval, például az Oroszországot sújtó szankciókkal

²⁴ „Central Europe’s Faceless Strangers”, Freedom House, elérés 2022. november 27.,

<https://freedomhouse.org/report/analytical-brief/2016/central-europes-faceless-strangers>.

²⁵ László Arató, „Jogerősen is uniós jogot sért egy magyar menekültügyi eljárás”, Szabad Európa, elérés 2022.

november 27., <https://www.szabadeuropa.hu/a/jogerosen-is-unios-jogot-sert-egy-magyar-menekultugyi-eljaras/32046097.html>; Noémi Jakab-Aponyi és Dóra Németh, „Ábrákon mutatjuk meg, hogyan tüntetné el az összes szívárványt a kormány”, Szabad Európa, elérés 2022. november 27.,

<https://www.szabadeuropa.hu/a/abrakon-mutatjuk-meg-hogyan-tuntetne-el-az-osszes-szivarvanyt-a-kormany/31929828.html>.

²⁶ Péter Krekó, Lóránt Győri, és Edit Zgut, „From Russia with Hate - The activity of pro-Russian extremist groups in Central-Eastern Europe” (Political Capital, 2017), http://politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/PC_NED_summary_analysis_EN_20170428.pdf.

²⁷ Paul Sonne, „A Russian Bank Gave Marine Le Pen’s Party a Loan. Then Weird Things Began Happening.”, *Washington Post*, 2018. december 29., https://www.washingtonpost.com/world/national-security/a-russian-bank-gave-marine-le-pens-party-a-loan-then-weird-things-began-happening/2018/12/27/960c7906-d320-11e8-a275-81c671a50422_story.html; Matthew Dalton, „WSJ News Exclusive | Marine Le Pen’s Far-Right French Party to Pay Nearly \$13 Million to Russian Military Contractor”, *Wall Street Journal*, 2022. április 22., szak. World, <https://www.wsj.com/articles/marine-le-pens-far-right-french-party-to-pay-nearly-13-million-to-russian-military-contractor-11650644840>.

²⁸ Alison Smale, „Austria’s Far Right Signs a Cooperation Pact With Putin’s Party”, *The New York Times*, 2016. december 19., szak. World, <https://www.nytimes.com/2016/12/19/world/europe/austrias-far-right-signs-a-cooperation-pact-with-putins-party.html>.

kapcsolatban²⁹. Amellett, hogy e befolyás milyen ellenőrizhetetlen és felbecsülhetetlen károkat okoz mind az egyes országok, mind az Európai Unió demokratikus berendezkedésének, a nagyon konkrét biztonsági veszélyek világosan megmutatkoztak 2022. február 24-én, az Ukrajna elleni orosz támadás megindulásakor.

2.4. Nemzeti önzés, avagy a nemzetközi együttműködés gyengülése

A populista szereplők mottója, hogy a nemzet/ország az első. Egyfelől természetes, hogy egy ország választott kormánya elsősorban az adott ország és állampolgárai érdekeit tartja szembe előtt. Ugyanakkor a globalizáció korában, a globális gazdaság és elsősorban a fejlett országok múltbeli és jelenkori működése következtében előálló globális társadalmi, szociális, környezeti, biztonsági, politikai és gazdasági problémák megoldásához az államok együttműködésére, közös megoldásokra van szükség. A populisták nemzeti önzésre épülő narratívája és politikája megnehezíti az emberiség egészét vagy egy nagyobb régió, földrész lakosait érintő válságok és kihívások kezelését és megoldását (pl. globális minimumadó bevezetése³⁰, EU-Afrika közti egyezmény elfogadása³¹), a szorosabb nemzetközi együttműködést (pl. a mélyebb európai integrációt), és óhatatlanul az államok, társadalmak közti feszültségek növekedéséhez vezet.

2.5. Összeesküvés-elméletek és dezinformáció terjedése, erősödő polarizáció és törzsiesség

A populista és szélsőjobbaldali szereplők fontos kellékei az összeesküvés-elméletek és a dezinformáció, amelyekkel alátámasztják ellenségképző narratíváikat, és áthidalják az általuk sugallt kép és a valóság közti szakadékot.³² A populista narratívák gyakran fittyet hánynak a tényekre, céljuk nem a valóság bemutatása, hanem a populista politikai szereplő számára kedvező irányba történő elferdítése, a politikai célokat szolgáló értelmezése, történetbe foglalása. A követők egyre inkább egy alternatív valóságba kerülnek, ahova – a média és a közbeszéd feletti kontroll megszerzése után – egyre kevésbé jutnak be „külső”, a populista narratívának ellentmondó információk és vélemények. Ennek hatására növekszik a bizalmatlanság a világ eseményei, az intézmények, más politikai szereplők és az embertársak iránt. Erősödik a fekete-fehér gondolkodás, abszolúttá válik a „mi”-„ők” kategorizáció, fokozódik a politikai polarizáció, a pártok, politikusok szimpatizánsai egyre inkább zárt táborokba, törzsekbe záródnak³³, amiknek fő kötőanyaga a vezetőben való fanatikus hit. A folyamatot az erőszak növekedése kíséri(het).³⁴

²⁹ „Narratívák az Ukrajna elleni orosz háborúról - Békéről, szankciókról, revizionizmusról, ukránizációról”, elérés 2022. november 27., https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_id=3043.

³⁰ „Az EU legnagyobb országai akkor is bevezetik a globális minimumadót, ha marad a magyar vétó”, telex, 2022. szeptember 9., <https://telex.hu/kulfold/2022/09/09/globalis-minimumado-magyarorszag-veto-europai-unio>.

³¹ „Magyar vétó akadályozza az EU és 79 ország stratégiai megállapodását”, *24.hu* (blog), 2022. november 2., <https://24.hu/kulfold/2022/11/02/cotonou-utani-akcs-eu-megallapodas-magyar-veto/>.

³² „Önként mossuk át az agyunkat álhírekkel, a politikusok és a média csak a szappant adják”, *Szakirodalom* (blog), elérés 2022. november 27., <https://szakirodalom.atlatszo.hu/2021/03/11/okat-nkent-mossuk-at-az-agyukat-alhirekkel-a-politikusok-media-csak-a-szappant-adjak/>; „2020: A populizmus alkonya - Ellensúly”, elérés 2022. november 27., <https://ellensuly.hu/2020-a-populizmus-alkonya/>.

³³ „A populizmuson túl”.

³⁴ Sophie Gaston, „Far-Right Extremism in the Populist Age” (Demos, 2017), 11, <https://www.demos.co.uk/wp-content/uploads/2017/06/Demos-Briefing-Paper-Far-Right-Extremism-2017.pdf>.

3. Kanyarban előznek? – A közelmúlt válságainak hatása a populista pártokra

3.1. Megküzdési stratégiák – Populista pártok és a válságok

A 2019-es EP választáson elmaradt a sokak által várt populista és szélsőjobboldali pártok áttörése, bár kétségkívül megerősödtek.³⁵ A választás legnagyobb győztese ugyanakkor a liberálisok (ALDE) lettek, és javítottak helyzetükön a Zöldek is. A konzervatív Európai Néppárt (EPP) és a szociáldemokrata Szocialisták és Demokraták szövetsége (S&D) gyengültek ugyan, de továbbra is az EP két legnagyobb csoportja maradtak, az előző két frakcióval kiegészülve pedig a centrista pártok összességében megőrizték óriási fölényüket.

2020 eleje, a Covid19-járvány kezdete óta, szinte szünet nélkül fennállt valamilyen válsághelyzet Európában, amit a populista és szélsőjobboldali pártok igyekeztek kihasználni helyzetük megerősítésére, népszerűségük növelésére.³⁶ Törekvéseik általában azonos vagy nagyon hasonló formákban és módokon jelentek meg: hasonló témákat tárgyaltak, hasonló retorikát és narratívákat alkalmaztak, hasonlóan eszközökkel éltek (pl. tüntetések, népszavazás követelése). Bár a megjelenő főbb témák jellemzően ugyanazok voltak, ezek intenzitása pártonként eltérést mutatott. Azt, hogy melyik téma vált jelentősebbé egy adott párt tevékenységében, különböző tényezők befolyásolták, mint például a párt helyzete az adott országban (ellenzékben vagy kormányon van), az ország politikai helyzete (pl. közelgő választások, belpolitikai viszonyok), az adott válság hogyan, milyen mértékben érintette az országot, mi jellemző az ország társadalmára stb. A témák jellemzően az aktuális társadalmi-politikai helyzet függvényében vissza-visszatérnek a pártok napirendjére. Többször előfordult az is, hogy az egyik válságban aktuális témájukat a pártok összekapcsolták korábban aktívan tárgyalt, fontos témáikkal, vagy más válságok során alkalmazott kommunikációjukkal, így erősítve fel az aktuális téma hatását (is). Ilyen összekapcsolás például a Covid19-et terjesztő illegális bevándorlók képe.

2020 eleje óta a következő, válságokhoz kapcsolódó, alább részletesebben tárgyalt témák játszottak kiemelten fontos szerepet az európai populista és szélsőjobboldali pártok tevékenységében:

- viszony az EU-hoz
- viszony Oroszországhoz
- szankciók, energiabiztonság, infláció
- bevándorlás
- Covid19-járvány
- gender és LMBTQ

³⁵ „Európa ellenáll a nacionalistáknak – Az EP-választások 5 legfontosabb tanulsága | Magyar Narancs”, elérés 2022. november 22., <https://magyarnarancs.hu/kulpol/europa-ellenall-a-nacionalistaknak-az-ep-valasztasok-5-legfontosabb-tanulsaga-120066>.

³⁶ „Európa lassú ébredése – az európai válságok társadalmi és a politikai következményei”, elérés 2022. november 24., https://politicalcapital.hu/hireink.php?article_id=3068.

Viszony az EU-hoz

A populista és szélsőjobboldali szereplők közös jellemzője az európai integrációval (és általánosságban a szorosabbá váló nemzetközi együttműködéssel) kapcsolatos kritika, illetve a kritikába csomagolt elutasítás is. A nacionalizmus és nativizmus ideológiája alapján e szereplők saját országuk és nemzetük elsőbbségét hangsúlyozzák a nemzeti szuverenitást fenyegető „európai birodalommal” szemben.

Az Európai Unió kritikája szinte minden európai populista és szélsőjobboldali pártnál megjelenik, bár eltérő mértékben. Az EU tagság megkérdőjelezésétől (SPD³⁷, SD³⁸, AfD³⁹, RN⁴⁰, Lega), az erős EU-kritikáig (pl.: SDS⁴¹, Fidesz⁴²) változatos mértékben és témák kapcsán kerül időről-időre terítékre az euroszkeptizmus, de minden válság során megjelenik valamilyen formában⁴³. A leggyakrabban megjelenő narratívák a nemzeti szuverenitást hiányolják és az EU-t elnyomóként, akaratát a tagállamokra rákényszerítő intézményként állítják be. Ez a pártok fontos közös témája is. Összekötő kapocs köztük, amely szorosabb együttműködésük apropója: közösen lépni fel az elnyomó EU, a liberális „Brüsszel” és a brüsszeli bürokraták ellen, akik az európai nemzetek felhatalmazása nélkül hoznak szabályokat, döntenek Európa sorsát⁴⁴.

Viszony Oroszországhoz

A pártok viszonya Oroszországhoz már 2022 előtt is fontos téma volt az európai politikai életben, azonban a februárban megindult Ukrajna elleni orosz invázió óta még fontosabb és megosztóbb is lett. Egyrészt alapvetően meghatározza, hogy egy párt hogyan viszonyul az orosz-ukrán háborúhoz és az ahhoz kapcsolódó EU-s intézkedésekhez, másrészt fontos biztonsági, stratégiai, illetve identitásbeli és erkölcsi kérdés is, főleg a közép-kelet-európai pártok számára. Megkülönböztethetünk oroszbarát és oroszellenes populista és szélsőjobboldali pártokat, amelyek közül Európa-szerte az első kategória a népeesebb. Az ide tartozó pártok a kétezres évek elejétől kezdve egyre szorosabb kapcsolatokat

³⁷ „»Czexit«: What chance of a referendum on the Czech Republic quitting the EU? | Euronews”, elérés 2022. november 25., <https://www.euronews.com/2021/10/08/czexit-what-chance-of-a-referendum-on-the-czech-republic-quitting-the-eu>.

³⁸ „Populist Sweden Democrats Ditch »Swexit« Ahead of EU Elections”, Reuters, 2019. február 6., elérés 2022. november 25., <https://www.reuters.com/article/uk-sweden-politics-eu-idUKKCN1PV28Q>.

³⁹ „Demokratie in Deutschland”, Alternative für Deutschland (blog), 2017. június 30., elérés 2022. november 25., <https://www.afd.de/demokratie-in-deutschland/>.

⁴⁰ Mathieu Pollet, „Le Pen’s Softened Stance on Frexit Is Just Talk”, www.euractiv.com, 2022. április 14., elérés 2022. november 25., <https://www.euractiv.com/section/elections/news/le-pens-softened-stance-on-frexit-is-just-talk/>., „Marine Le Pen Would Be Open to France Leaving European Union”, Time, elérés 2022. november 25., <https://time.com/6166144/marine-le-pen-france-european-union/>.

⁴¹ „Janez Janša: “The Political Processes in Europe Turned Away from Democracy” | Visegrád Post”, 2022. október 6., elérés 2022. november 25., <https://visegradpost.com/en/2022/10/06/janez-jansa-the-political-processes-in-europe-turned-away-from-democracy/>.

⁴² „Elég volt az elhibázott brüsszeli szankciókból!”, Magyar Nemzet, 2022. október 19., elérés 2022. november 25., <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/10/eleg-volt-az-elhibazott-brusszeli-szankciokbol>.

⁴³ „Italy’s Right Dials down Anti-EU Rhetoric as They Prepare for Power”, www.euractiv.com, 2022. szeptember 30., elérés 2022. november 25., <https://www.euractiv.com/section/elections/news/italys-right-dials-down-anti-eu-rhetoric-as-they-prepare-for-power/>.

⁴⁴ „European populist far-right parties meet in Warsaw – DW – 12/05/2021”, elérés 2022. november 22., <https://www.dw.com/en/european-populist-far-right-parties-meet-in-warsaw/a-60023500>., „Two-Day Far-Right Summit Begins in Madrid Led by Spain’s Vox”, euronews, 2022. január 29., elérés 2022. november 25., <http://www.euronews.com/2022/01/29/europe-s-far-right-meets-in-madrid-for-two-day-summit-led-by-spain-s-vox>.

ápolnak az orosz kormánypárttal és Vlagyimir Putyinnal, és alapvetően az orosz érdekeket képviselik Európában. Ez sok esetben a háború kitörésével sem változott, csak árnyaltabb formában jelenik meg. Bizonyos pártok a semlegességre és/vagy a béke szükségességére hivatkozva ellenzik Ukrajna támogatását, várnak el a konfliktusra kompromisszumos megoldást, vagy akár hivatalosan el is ítélik Oroszországot, miközben továbbra is a Kreml üzeneteit és narratíváit terjesztik (Fidesz⁴⁵, FPÖ⁴⁶, AfD⁴⁷, Liga⁴⁸, FI⁴⁹), de van olyan párt is, amely továbbra is nyíltan oroszbarát (SPD⁵⁰), vagy a korábbi oroszbarátságot megtagadva támogatja Ukrajnát, de a gazdasági kapcsolatot fenntartaná Oroszországgal (SDS⁵²). Kevesebb olyan populista és szélsőjobboldali párt található, amelyek kitarthatóan oroszellenes és teljesen Ukrajna-párti a háború kapcsán (PiS⁵³, FdI⁵⁴).

Szankciók, energiabiztonság, infláció

Az Oroszország elleni EU-s szankciók, az energiabiztonság és az infláció minden politikai szereplő számára fontos témák 2022 februárja óta. Az európai populista és szélsőjobboldali pártok is igyekeztek felhasználni a témát, aminek módja nagyban függött például attól, hogy az adott párt mennyire oroszbarát, illetve kormányon van-e. Az ellenzékben levő pártok elsősorban az adott ország

⁴⁵ „Narratívák az Ukrajna elleni orosz háborúról - Békéről, szankciókról, revizionizmusról, ukranizációról”, Political Capital, elérés 2022. november 25., https://politicalcapital.hu/hirek.php?article_id=3043

⁴⁶ „FPÖ – Kickl: Das Einfordern der Neutralität bringt Österreich ein riesengroßes Stück Freiheit und Selbstbestimmung”, OTS.at, elérés 2022. november 25., https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20221026_OTS0012/fpoe-kickl-das-einfordern-der-neutralitaet-bringt-oesterreich-ein-riesengrosses-stueck-freiheit-und-selbstbestimmung., „War Puts Russian Ties with EU Radical Parties on the Spot”, EUobserver, 2022. április 6., <https://euobserver.com/eu-political/154685>.

⁴⁷ „Alternative for “Peace:” German Far-Right and Leftist Parties Help Kremlin Propaganda”, elérés 2022. november 25., <https://ukraineworld.org/articles/infowatch/alternative-peace>.

⁴⁸ „What Foreign Policy for Meloni’s Italy?”, IAI Istituto Affari Internazionali, elérés 2022. november 25., <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/what-foreign-policy-melonis-italy>

⁴⁹ „What Foreign Policy for Meloni’s Italy?”, IAI Istituto Affari Internazionali, elérés 2022. november 25., <https://www.iai.it/en/pubblicazioni/what-foreign-policy-melonis-italy>

⁵⁰ „Democracy Digest: Czechs Designate Russia ‘Terrorist State’”, Balkan Insight (blog), 2022. november 18., elérés 2022. november 25., <https://balkaninsight.com/2022/11/18/democracy-digest-czechs-designate-russia-terrorist-state/>.

⁵¹ „Marine Le Pen Plays down Her Russia Ties Ahead of Election Runoff”, POLITICO (blog), 2022. április 13., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/article/marine-le-pen-plays-down-her-ties-with-russia-before-second-round/>.

⁵² IFIMES, „Slovenia Between Brussels And Budapest – Analysis”, Eurasia Review (blog), 2022. április 22., elérés 2022. november 25., <https://www.eurasiareview.com/22042022-slovenia-between-brussels-and-budapest-analysis/>.

⁵³ „Poland Finds It’s Tough to Go Cold Turkey on Russian Energy”, POLITICO (blog), 2022. április 25., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/article/poland-russia-energy-oil-gas-coal-ukraine-war-sanctions-prime-minister-mateusz-morawiecki/>., Maria Wilczek, „Polish Parliament Condemns Russia and Calls on NATO and EU to Support Ukraine”, Notes From Poland (blog), 2022. január 28., elérés 2022. november 25., <https://notesfrompoland.com/2022/01/28/polish-parliament-condemns-russia-and-calls-on-nato-and-eu-to-support-ukraine/>.

⁵⁴ „Nem örülhet Giorgia Meloni első parlamenti beszédének Orbán Viktor”, Magyararancs.hu, 2022. október 25., <https://magyararancs.hu/kulpol/nem-orulhet-giorgia-meloni-első-parlamenti-beszedenek-orban-viktor-253387>.

kormányának kritizálására használták fel a helyzetet (FPÖ⁵⁵, VOX⁵⁶, AfD⁵⁷, RN⁵⁸, SPD⁵⁹). Az inkább oroszbarát pártoknál pedig erősen megjelent a szankcióellenesség, általában ugyanazzal a narratívával: a szankciók többet ártnak az EU-nak/az adott országnak, mint Oroszországnak (FPÖ⁶⁰, Fidesz⁶¹, AfD⁶², RN⁶³, SPD⁶⁴, Liga⁶⁵). Az utóbbiak között több olyan párt is van (FPÖ⁶⁶, AfD⁶⁷), amelyik bevallotta a Fidesz mintájára használja ezt a narratívát. Több párt szervezett tízezreket megmozgató tüntetéseket a szankciók és/vagy a megélhetési válság és az infláció miatt (AfD⁶⁸, SPD⁶⁹), mások pedig az EU kritizálására használják fel ezeket a témákat (Fidesz⁷⁰, Vox⁷¹, SPD⁷²). Az EU-s szankciókat

⁵⁵ „FPÖ-Chef Kickl nimmt sich jetzt Kanzler zur Brust”, Heute.at, elérés 2022. november 25.,

<https://www.heute.at/s/fpoe-chef-kickl-nimmt-sich-jetzt-kanzler-zur-brust-100209499>., „Rekord-Inflation: Österreich steuert auf eine wirtschaftliche Katastrophe hin”, elérés 2022. november 25.,

<https://www.fpoe.at/artikel/rekord-inflation-oesterreich-steuert-auf-eine-wirtschaftliche-katastrophe-hin/>.

⁵⁶ „Figaredo, a Ribera: ‘Están generando a los españoles el mayor problema energético de su historia’ - VOX”, elérés 2022. november 25., https://www.voxespana.es/grupo_parlamentario/actividad-parlamentaria/figaredo-a-ribera-estan-generando-a-los-espanoles-el-mayor-problema-energetico-de-su-historia-20221102.

⁵⁷ „Tino Chrupalla: Deindustrialisierung Deutschlands stoppen”, Alternative für Deutschland (blog), 2022. november 1., elérés 2022. november 25., <https://www.afd.de/tino-chrupalla-deindustrialisierung-deutschlands-stoppen/>.

⁵⁸ „French Far Right Leader Le Pen Calls for an End to »useless« Russia Sanctions”, RFI, 2022. augusztus 3., elérés 2022. november 25., <https://www.rfi.fr/en/france/20220803-french-far-right-leader-le-pen-calls-for-an-end-to-sanctions-against-russia>.

⁵⁹ „Sankce proti Rusku prý pomohou ukrajinským vojákům v první linii”, SPD - Svoboda a přímá demokracie (blog), 2022. április 11., <https://www.spd.cz/sankce-proti-rusku-pry-pomohou-ukrajinskym-vojakum-v-prvni-linii/>.

⁶⁰ „Az Osztrák Szabadságpártban is felmerült, hogy itt az ideje a konzultációnak a szankciókról”, 24.hu (blog), 2022. szeptember 26., <https://24.hu/kulfold/2022/09/26/osztrak-szabadsagpart-szankciok/>.

⁶¹ „Az Oroszországgal Szembeni Szankcióknak Nincs Hatásuk És Ártanak Nekünk”, <https://kormany.hu>, 2022. július 14., elérés 2022. november 25., <https://kormany.hu/hirek/az-oroszorszaggal-szembeni-szankcioknak-nincs-hatasuk-es-artanak-nekunk>.

⁶² trem, „Mariana Harder-Kühnel: Ungarn fordert Ende der EU-Sanktionen gegen Russland – Orbán hat recht”, *Alternative für Deutschland* (blog), 2022. szeptember 22., <https://www.afd.de/mariana-harder-kuehnel-ungarn-fordert-ende-der-eu-sanktionen-gegen-russland-orban-hat-recht/>.

⁶³ „French Far Right Leader Le Pen Calls for an End to »useless« Russia Sanctions”, RFI, 2022. augusztus 3., elérés 2022. november 25., <https://www.rfi.fr/en/france/20220803-french-far-right-leader-le-pen-calls-for-an-end-to-sanctions-against-russia>.

⁶⁴ „Sankce proti Rusku prý pomohou ukrajinským vojákům v první linii”.

⁶⁵ „Italy’s Salvini Says West Should Rethink Sanctions for Russia”, POLITICO (blog), 2022. szeptember 4., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/article/italys-salvini-says-west-should-rethink-sanctions-for-russia/>.

⁶⁶ „Az Osztrák Szabadságpártban is felmerült, hogy itt az ideje a konzultációnak a szankciókról”, 24.hu (blog), 2022. szeptember 26., elérés 2022. november 25., <https://24.hu/kulfold/2022/09/26/osztrak-szabadsagpart-szankciok/>.

⁶⁷ trem, „Mariana Harder-Kühnel”.

⁶⁸ „Germany: Far-Right Demo Slams Russia Sanctions, Coalition – DW – 10/08/2022”, dw.com, elérés 2022. november 25., <https://www.dw.com/en/germany-far-right-demo-protests-russia-sanctions-energy-policy/a-63380291>.

⁶⁹ „Thousands Gather at ‘Czech Republic First’ Rally over Energy Crisis”, The Guardian, 2022. szeptember 4., elérés 2022. november 25., <https://www.theguardian.com/world/2022/sep/04/czech-republic-prague-protest-sanctions-energy-crisis-gas-russia>.

⁷⁰ „Elég volt az elhibázott brüsszeli szankciókból!”, Magyar Nemzet, 2022. október 19., elérés 2022. november 25., <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/10/eleg-volt-az-elhibazott-brusszeli-szankciokbol>.

⁷¹ „Figaredo, a Ribera: ‘Están generando a los españoles el mayor problema energético de su historia’ - VOX”.

⁷² „Tomio Okamura - SPD, Facebook”, elérés 2022. november 25., <https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515/2518688011475332/>.

kimondottan azok a pártok támogatják, amelyek jelenleg kormányon vannak (vagy voltak az invázió kezdetekor), oroszellenesek és Ukrajna pártiak (PiS⁷³, Fdi⁷⁴, SDS⁷⁵).

Bevándorlás

Az európai populista és szélsőjobboldali pártok mindegyike alapvetően bevándorlásellenes, a migráció elleni harc az egyik legfontosabb identitásképző témájuk. Míg a nyugati országokban ez a kérdés régóta jelen van, a közép-kelet-európai pártok jórészt a 2015-ös migrációs válság idején vették napirendre. Ez az esemény növelte is ezen pártok támogatottságát (pl.: SPD⁷⁶, PiS⁷⁷, SD⁷⁸, SDS⁷⁹, FPÖ⁸⁰), és nagy lökést adott európai együttműködésüknek és globális hálózatosodásuknak. A populista és szélsőjobboldali pártok szerint a migráció fenyegeti a nemzetállamokat és az európai civilizációt. Ennek hátterében a szélsőjobboldalról indult „nagy lecserélődés” (great replacement) összeesküvés-elmélete áll, amely a nemzetközi migrációt etnikai és kulturális keretbe helyezve a hagyományos értékek talaján álló fehér, európai faj és civilizáció fenyegetéseként láttatja.⁸¹ A populista és szélsőjobboldali pártok több országban is felszólították a kormányt, hogy rendezzen népszavazást az illegális migráció témájában, így akarva napirenden tartani témát, és ettől remélve, hogy keményebb fellépést tudnak kikényszeríteni (RN⁸², FPÖ⁸³), vagy erős kritikát fogalmaztak meg a kormány menekültpolitikájával szemben (SPD⁸⁴).

⁷³ „Sanctions on Russia Must Be Tough, Ruling Party Leader Says”, elérés 2022. november 25.,

<https://www.thefirstnews.com/article/sanctions-on-russia-must-be-tough-ruling-party-leader-says-28056>.

⁷⁴ „Nem örülhet Giorgia Meloni első parlamenti beszédének Orbán Viktor”, MagyarNarancs.hu, 2022. október 25., <https://magyarnarancs.hu/kulpol/nem-orulhet-giorgia-meloni-elso-parlament-beszedenek-orban-viktor-253387>.

⁷⁵ „Slovenia External Relations Briefing: The Slovenia-Russia Relations before and After... – China-CEE Institute”, elérés 2022. november 25., <https://china-cee.eu/2022/10/18/slovenia-external-relations-briefing-the-slovenia-russia-relations-before-and-after-the-start-of-the-russo-ukrainian-war/>.

⁷⁶ „Áttörés előtt áll a cseh szélsőjobb – ismerje meg a cseh SPD-t! | Világtérkép”, elérés 2022. november 25., <https://vilagterkep.atlatszo.hu/2017/10/16/attores-elott-all-a-cseh-szelsojobb-ismerje-meg-a-cseh-spd-t/>.

⁷⁷ Professor Jan Zielonka, „Will Poland Revive or Damage the EU and NATO?”, UK in a changing Europe, 2022. március 23., <https://ukandeu.ac.uk/will-poland-revive-or-damage-the-eu-and-nato/>.

⁷⁸ „Sweden’s Mainstream Parties Cravenly Opened the Door to Anti-Immigrant Populists”, The Observer, 2022. szeptember 18., elérés 2022. november 25., <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/sep/18/swedens-mainstream-parties-cravenly-opened-the-door-to-anti-immigrant-populists>.

⁷⁹ „Anti-immigrant stance helps Slovenia’s SDS party to poll lead | Reuters”, elérés 2022. november 25., elérés 2022. november 25., <https://www.reuters.com/article/us-slovenia-election-idUSKCN1IN1QU>.

⁸⁰ „Austria’s Snap Election: Why Has the Far-Right Freedom Party Suffered Such Heavy Losses? - C-REX - Center for Research on Extremism”, elérés 2022. november 25., https://www.sv.uio.no/c-rex/english/news-and-events/right-now/2019/2019_10_austria-election.html.

⁸¹ „»Minél jobbra, minél jobban« – A magyar (szélső)jobb 100 évvel Trianon után”, elérés 2022. november 22., https://politicalcapital.hu/konyvtar.php?article_id=2658.

⁸² „Immigration: pour Bardella (RN), Macron «veut punir la ruralité»”, LEFIGARO, 2022. szeptember 21., elérés 2022. november 25., <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/immigration-pour-bardella-rn-macron-veut-punir-la-ruralite-20220921>.

⁸³ „FPÖ – Kickl fordert von Nehammer Volksbefragung zur Asylkrise”, OTS.at, elérés 2022. november 25., https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20221106_OT0020/fpoe-kickl-fordert-von-nehammer-volksbefragung-zur-asylkrise.

⁸⁴ „Ochrana státních hranic České republiky před nelegálními imigranty musí být prioritou”, SPD - Svoboda a přímá demokracie (blog), 2022. július 22., elérés 2022. november 25., <https://www.spd.cz/ochrana-statnich-hranic-ceske-republiky-pred-nelegalnimi-imigranty-musi-byt-prioritou/>.

A 2022-es Ukrajna elleni orosz agresszió új helyzetet teremtett a populista és szélsőjobboldali pártok számára a migrációt tekintve is. Míg továbbra is ellenzik az Afrikából és Közel-Keletről érkező bevándorlást, túlnyomó többségük támogatja az ukrán menekültek befogadását és megsegítését, megkülönböztetve ezzel a „jó” (ukrán, európai, fehér, keresztény) menekülteket a „rossz” (muszlim, arab, fekete) menekültektől és migránsoktól (pl. Fidesz⁸⁵, PiS⁸⁶, Fdl⁸⁷, VOX⁸⁸). De van olyan párt is, amely Ukrajna földrajzi közelsége ellenére is kifejezetten felszólalt az ukrán menekültek befogadása ellen (SPD⁸⁹).

Gender és LMBTQI

A bevándorlás mellett a „genderellenesség” és a „hagyományos család” melletti kiállás vált fokozatosan a populista és szélsőjobboldali pártok másik fő „kötőanyagává”⁹⁰ az utóbbi évtizedben, párhuzamosan azzal, hogy a közbeszéd és a politika középpontjába egyre inkább az identitással, „hovatarozással” kapcsolatos kérdések kerültek⁹¹, mint például az etnikai, vallási, kulturális, „civilizációs” és szexuális identitásé. A genderellenes narratíva egyrészt összekapcsolódott a migráció témájával („az őslakos fehér, keresztény népesség reprodukciója”), másrészt a dekadensnek, értékvesztettnek és hanyatlónak tekintett liberális és baloldali ideológia és elnyomás elleni küzdelem szimbólumává is vált. A gender- és LMBTQI-ellenesség, a hagyományos család, a gyermekvédelem, a nemzet fennmaradása és a „liberális diktatúra” ellenzés fontos közös pontjai a populista és szélsőjobboldali pártoknak, amelyek révén egyéb – nemzeti és világnézeti – különbségeiken túllépve tudnak kapcsolatot építeni és együttműködni – ahogy ez látszik például a Fidesz nemzetközi építkezésén⁹². Jól mutatja a téma szimbolikus jellegét, hogy az aktuális politikai helyzethez és

⁸⁵ „A migránsok ellen kampányoló kormány egy hét alatt változtatta menedékké Magyarországot”, Telex.hu, elérés 2022. november 25., <https://telex.hu/belfold/2022/03/08/menekultugy-jogszabalyok-2015-kontra-2022-ukrajna-orban>.

⁸⁶ Zielonka, „Will Poland Revive or Damage the EU and NATO?”

⁸⁷ „Migrants Face Tougher Times in Meloni’s Italy”, Reuters, 2022. október 7., szak. Europe, <https://www.reuters.com/world/europe/migrants-face-tougher-times-melonis-italy-2022-10-07/>, Sylvia Poggioli, „Italy Has Been a Strong Supporter of Ukraine — but That Is Starting to Change”, NPR, 2022. november 10., elérés 2022. november 25., <https://www.npr.org/2022/11/10/1135146431/italy-ukraine-support-military-aid-russia-war>.

⁸⁸ „Spain’s Vox party leader says Ukrainian refugees, not Muslims, should be welcome”, elérés 2022. november 25., <https://www.aa.com.tr/en/europe/spain-s-vox-party-leader-says-ukrainian-refugees-not-muslims-should-be-welcome/2521463>.

⁸⁹ „Czech PM Rejects »inhumane« Right-Wing Concerns over Mass Immigration from Ukraine If War Breaks Out”, Remix News (blog), 2022. február 23., elérés 2022. november 25., <https://rmx.news/czech-republic/czech-pm-rejects-inhumane-right-wing-concerns-over-mass-immigration-from-ukraine/>.

⁹⁰ Weronika Grzebalska és mtsai., „Gender as Symbolic Glue: How ‘Gender’ Became an Umbrella Term for the Rejection of the (Neo)Liberal Order – Political Critique [DISCONTINUED]”, elérés 2022. november 22., <http://politicalcritique.org/long-read/2017/gender-as-symbolic-glue-how-gender-became-an-umbrella-term-for-the-rejection-of-the-neoliberal-order/>.

⁹¹ Martin, Michel. What the recent wins for far-right parties in Europe could mean for the region. NPR. 2022. Elérhető itt: <https://www.npr.org/2022/10/01/1126419403/what-the-recent-wins-for-far-right-parties-in-europe-could-mean-for-the-region>

⁹² Anti-gender and anti-LGBTQI mobilisation in Hungary, Political Capital, elérés 2022. november 25., https://politicalcapital.hu/pc-admin/source/bejegyzesek/Zinc%20gender%202022/Full%20Report_Anti-gender%20and%20anti-LGBTQI%20mobilisation%20in%20Hungary_PolCap_2022-07-21.pdf

céljaikhoz igazítva karolják azt fel vagy éppen „jegelik”. A választások közeledtével a Fidesz⁹³ és a PiS⁹⁴ narratíváiban is felerősödött a „gender- és LMBTQI-ellenes lobbizás” fenyegetésének hangsúlyozása, válságot és ellenséget vizionálva, amellyel szemben ígéretük szerint csak ők tudják megvédeni az embereket. Az RN⁹⁵ éppen ellenkezőleg, pont a választások közeledtével csökkentette a gender- és LMBTQI-ellenes üzenetek erősségét kommunikációjában.

Covid19-járvány

A 2020 elejétől a világon végigsöprő Covid19-járványt minden európai populista és szélsőjobb oldali párt megpróbálta valamilyen módon kihasználni. Jellemzően oltáskritikusan és a lezárások ellenzésével viszonyultak a járványhoz, de emellett gyakran terjesztettek összeesküvés-elméleteket is.⁹⁶

Az ellenzékben levő pártok gyakran éltek a járvány kapcsán az adott kormány kritizálásának lehetőségével, kifogásolták annak járványügyi intézkedéseit (Fdi⁹⁷, RN⁹⁸), és többen tüntetéseket is szerveztek a lezárások, oltásokkal kapcsolatos szabályozások ellen (Mi Hazánk⁹⁹, FPÖ¹⁰⁰, VOX¹⁰¹, AfD¹⁰², Liga¹⁰³). A kormányon levő pártok más helyzetben voltak, ezeknek a járvány elején jellemzően

⁹³ „Orbán Viktor: Most még meg tudjuk védeni gyermekeinket a népszavazással”, hirado.hu, elérés 2022. november 25., <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/04/01/orban-viktor-most-meg-meg-tudjuk-vedeni-gyermekeinket-a-nepszavazassal>

⁹⁴ „We don't want a country where 12-year-old girls declare as lesbians,” says Polish leader | Notes From Poland”, elérés 2022. november 25., <https://notesfrompoland.com/2022/11/12/we-dont-want-a-country-where-12-year-old-girls-declare-as-lesbians-says-polish-leader/>.

⁹⁵ „Questions LGBT : Marine Le Pen, soutien du lobby anti-gay”, <https://tetu.com/> (blog), elérés 2022. november 25., <https://tetu.com/2022/04/11/election-presidentielle-2022-second-tour-marine-le-pen-question-gay-lgbt-programme/>.

⁹⁶ Joe Mulhall és Safya Khan-Ruf, „STATE OF HATE - FAR-RIGHT EXTREMISM IN EUROPE 2021”, é. n., 128., elérés 2022. november 25., <https://hopenothate.org.uk/wp-content/uploads/2021/02/ESOH-LOCKED-FINAL-1.pdf>

⁹⁷ Giovanna De Maio, „The Impact of COVID-19 on the Italian Far Right: The Rise of Brothers of Italy”, Brookings (blog), 2020. november 30., elérés 2022. november 25., <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/11/30/the-impact-of-covid-19-on-the-italian-far-right-the-rise-of-brothers-of-italy/>.

⁹⁸ „Covid-19 : le RN votera contre le pass vaccinal, estimant que »la course à l'enfermement a une limite«, indique Sébastien Chenu”, Franceinfo, 2022. január 3., elérés 2022. november 25., https://www.francetvinfo.fr/sante/maladie/coronavirus/covid-19-le-rn-votera-contre-le-pass-vaccinal-estimant-que-la-course-a-l-enfermement-a-une-limite-indique-sebastien-chenu_4902565.html.

⁹⁹ „Több ezren vettek részt a Mi Hazánk járványszabályok elleni tüntetésén Budapesten”, Telex.hu, elérés 2022. november 25., <https://telex.hu/koronavirus/2022/01/16/mi-hazank-tuntetes-koronavirus-jarvany-szabalyok-korlatozasok-covid-diktatura>.

¹⁰⁰ Christoph Budin, „Polizei rüstet sich: Impfgegner drohen Spitälern”, Kronen Zeitung, 2021. november 19., elérés 2022. november 25., <https://www.krone.at/2559839>.

¹⁰¹ „Waving Spanish Flags, Vox Supporters Protest against Madrid Lockdown”, Reuters, 2020. október 12., elérés 2022. november 25., <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-spain-protests-idUSKBN26X1K7>.

¹⁰² Felix Huesmann és Sternberg Jan, „Corona-Protteste: Wer steckt dahinter? Bürgerlich oder rechtsextrem?”, rnd.de, elérés 2022. november 25., <https://www.rnd.de/politik/corona-proteste-wer-steckt-dahinter-buergerlich-oder-rechtsextrem-CMYJF52UERHDB4TEIQBUSCO4.html>.

¹⁰³ „Salvini's Lega Joins Protests against COVID Certificate”, www.euractiv.com, 2021. július 29., elérés 2022. november 25., https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/salvinis-lega-joins-protests-against-covid-certificate/.

mindenhol nőtt a támogatottsága. Lengyelországban például az első hullám sikeres kezelése¹⁰⁴ következtében a PiS népszerűsége még az addigi magas támogatottságához képest is tudott pár százalékot nőni¹⁰⁵. A második hullám ősszel viszont sokkal erősebben érintette az országot és a kormány kaotikusnak tűnő kommunikációja és döntéshozatalai¹⁰⁶ következtében a PiS novemberre közel 10%-ot csökkent¹⁰⁷, amit azóta sem tudott tartósan visszaszerezni. A Fidesznél hasonló trend figyelhető meg a támogatottságot tekintve, csak sokkal kisebb arányú növekedéssel és csökkenéssel, a Fidesz azonban 2022 márciusától az Ukrajna elleni orosz agresszióra reagáló „békenarratívával” és a választási osztogatással sokszorosan behozta a Covid-járvány alatt elvesztett támogatottságot.¹⁰⁸

3.2. Na majd most! Avagy lesz-e végre populista áttörés?

A populista és szélsőjobbaldali pártok szempontjából 2022-ben négy országban is fontos választásokat tartottak. Franciaországban elnök- és parlamenti választás zajlott áprilisban és júniusban, Svédországban és Olaszországban parlamenti választás szeptemberben, Ausztriában pedig elnökválasztás októberben.

Franciaországban sokan a populista és szélsőjobbaldali pártok áttörését várták, aminek jeleként értékelték azt is, hogy a Le Pen vezette Nemzeti Tömörülés (RN) mellett üstökösként feltűnt egy másik szélsőjobbaldali induló, az Éric Zemmour vezette Visszahódítás!, amely 2021 végén, 2022 elején szinte fej-fej mellé került az RN-nel, utána viszont újra szétnyílt köztük az olló. Az elnökválasztáson végül a papírforma szerinti eredmény született: a liberális Emmanuel Macron elnök a második fordulóban magabiztosan, 17 százalékpontos előnnyel győzte le Marine Le Pent (58,5% vs. 41,5%), bár közel 8 százalékponttal kevesebb szavazatot kapott, mint 2017-ben (66,1%), míg kihívója közel ennyivel kapott többet (33,9%). Zemmour az első fordulóban 7,1%-kal a negyedik helyen végzett. A júniusi parlamenti választás második fordulójában is győzött végül Macron pártja, amelynek a győzelmét végül nem is az RN, hanem a baloldali választási szövetség veszélyeztette. Macron pártja ekkor a szavazatok 38,6%-át, a baloldali szövetség a 31,6%-át, az RN pedig a 17,3%-át szerezte meg. Zemmour pártja mindössze 1,3%-ot szerzett, és ezzel a hetedik helyen végzett.¹⁰⁹

Svédországban a neonáci gyökerű, mára elsősorban bevándorlásellenességgel operáló Svédországi Demokraták – közel 3 százalékpontot javítva 2018-as eredményükön – 20,2%-kal a második helyen

¹⁰⁴ „Taking Stock of the Impact of Covid-19 on Polish Politics”, EUROPP (blog), 2021. június 8., elérés 2022. november 25., <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2021/06/08/taking-stock-of-the-impact-of-covid-19-on-polish-politics/>.

¹⁰⁵ „POLITICO Poll of Polls — Polish Polls, Trends and Election News for Poland”, POLITICO (blog), 2022. február 17., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/poland/>.

¹⁰⁶ „Taking Stock of the Impact of Covid-19 on Polish Politics”, EUROPP (blog), 2021. június 8., elérés 2022. november 25., <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2021/06/08/taking-stock-of-the-impact-of-covid-19-on-polish-politics/>.

¹⁰⁷ „POLITICO Poll of Polls — Polish Polls, Trends and Election News for Poland”, POLITICO (blog), 2022. február 17., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/poland/>.

¹⁰⁸ „POLITICO Poll of Polls — Hungarian Polls, Trends and Election News for Hungary”, POLITICO (blog), 2022. február 15., elérés 2022. november 25., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/hungary/>.

¹⁰⁹ „POLITICO Poll of Polls — French Polls, Trends and Election News for France”, POLITICO (blog), 2022. február 15., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/france/>.

végeztek a Szociáldemokrata Párt mögött.¹¹⁰ Ezzel nem csak a Kereszténydemokratákból és a Liberálisokból álló jobboldali tömb legerősebb pártja, de királycsinálók is lettek. Bár nem vették be őket a kormányba, de az rá van szorulva a külső támogatásukra, ezért jelentős befolyást gyakorolhat a kormányzati döntésekre a számára fontos témákban. A korábbi „cordon sanitaire” tehát ledőlt, mert a két mainstream jobboldali párt kénytelen volt megállapodni velük a kormányalakítás érdekében, de annyiban még van hatása, hogy szimbolikusan nem lehettek a kormány részei.¹¹¹ Hogy ennek milyen gyakorlati hatása lesz a kormány működésére és a pártok támogatottságára, az idő fogja eldönteni.

A populista és szélsőjobboldali pártok számára kétségkívül a legsikeresebb idei választás az olasz volt. Ezt kényelmes többséggel nyerte meg a Giorgia Meloni vezette posztfasiszta Olaszország Testvéreiből (Fratelli d'Italia, Fdi), a Matteo Salvini bevándorlásellenes Liga pártjából és a Silvio Berlusconi korábbi miniszterelnök Hajrá Olaszország! (Forza Italia) pártjából álló szövetség. A legnagyobb győztes Meloni pártja lett, amely a 2018-as 4,4% után már 26%-ot kapott. Matteo Salvini pártja ugyanakkor összeomlott. A Liga, amely 2018-ban 17,4%-ot szerzett, de azóta járt már 40 százalékos támogatottság közelében is, most mindössze 8,7%-ot ért el. Berlusconi pártja a 2018-as 14%-os eredményhez képest csak 8,1%-ot ért el, és ezzel a koalíció leggyengébb ereje lett.¹¹² Dél-Olaszország pedig a baloldali populista Öt Csillag mozgalom felségterülete lett. Összességében tehát nem beszélhetünk erős jobbrtolódásról és a populista és szélsőjobboldal áttöréséről Olaszországban. Sokkal inkább a baloldal bukásáról van szó, illetve a jobboldal átrendeződéséről az egyre inkább középre húzódó és középre beszélő Meloni javára. ennek leglátványosabb jele, hogy a Liga a korábban a hátszágának számító északi régiók némelyikében most csak feleannyi szavazatot kapott, mint Meloni pártja.¹¹³

2016-ban nagy nemzetközi figyelem követte az osztrák elnökválasztást, ahol a szélsőjobboldali gyökerű Osztrák Szabadságpárt (FPÖ) jelöltje, Norbert Hofer az első fordulóban legyőzte a Zöldek jelöltjét, Alexander Van der Bellen, aki csak a második fordulóban tudott győzni, mindössze 31 ezer szavazat különbséggel (50,35% vs. 49,64%). A 2022 októberi választáson ugyanakkor magabiztosan győzött Van der Bellen, már az első fordulóban megszerezve a voksok 56,7%-át. Az FPÖ jelöltje mindössze 17,7%-kal végzett a második helyen, miközben pártja a közvélemény-kutatások szerint augusztus óta a második legerősebb erővé vált, megelőzve az Osztrák Néppártot (ÖVP), és szinte fej-fej mellé került a vezető Osztrák Szociáldemokrata Párttal (SPÖ).¹¹⁴

Ahogy a válságok társadalmi és a politikai következményeivel foglalkozó 2022. szeptemberi tanulmányunkban megállapítottuk, 2019 októberéhez, tehát a Covid-válságot megelőző időszakhoz képest nem látható a populista és szélsőjobboldali pártok általános előretörése. Erősödés főként Kelet-Közép-Európában, azon belül is elsősorban Ausztriában, Csehországban és Magyarországon figyelhető meg.¹¹⁵ Alaposabban megvizsgálva a legjelentősebb populista és szélsőjobboldali pártok támogatottságát, megfigyelhetjük, hogy a legerősebb ilyen pártok az EU új, 2004-ben vagy az után

¹¹⁰ „POLITICO Poll of Polls — Swedish Polls, Trends and Election News for Sweden”, *POLITICO* (blog), 2022. február 17., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/sweden/>.

¹¹¹ „Európa lassú ébredése – az európai válságok társadalmi és a politikai következményei”.

¹¹² „POLITICO Poll of Polls — Italian Polls, Trends and Election News for Italy”, *POLITICO* (blog), 2022. február 17., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/italy/>.

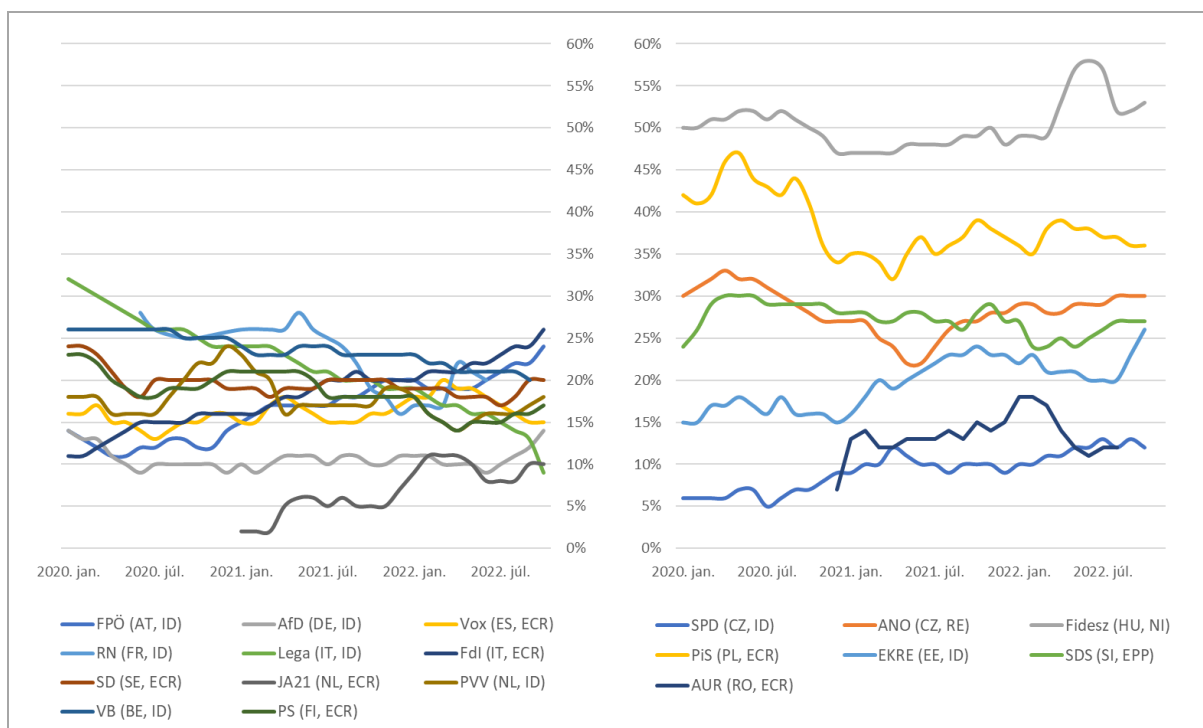
¹¹³ „Európa lassú ébredése – az európai válságok társadalmi és a politikai következményei”.

¹¹⁴ „POLITICO Poll of Polls — Austrian Polls, Trends and Election News for Austria”, *POLITICO* (blog), 2022. február 16., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/austria/>.

¹¹⁵ „Európa lassú ébredése – az európai válságok társadalmi és a politikai következményei”.

csatlakozott tagállamaiban található. Messze legerősebb a Fidesz, amit a Jog és Igazságosság (PiS) követ, majd korábbi cseh miniszterelnök, Andrej Babiš jobbközép populista, menekültellenes pártja, az Elégedetlen Polgárok Akciója (ANO 2011), amely a liberális Renew frakcióban ül, és végül a korábbi szlovén kormányfő, Janez Janša fémjelezte Szlovén Demokrata Párt (SDS), amely az EPP frakcióban ül. A „régí” tagállamokban zsúfoltabb a mezőny, és kisebb a szórás az egyes pártok támogatottságában. Itt pillanatnyilag a legerősebb pártok az Olaszországi Testvérek (Fdi), az osztrák FPÖ, ami a legnagyobb javulást is produkálta (a vizsgált időszakban 14%-ról 25%-ra emelkedett), a francia RN, amely nagyobb kilengéseket produkál, a Svédországi Demokraták (SD), a holland Szabadságpárt (PVV) és a belga Flamand Érdek (VB), 20-25% körüli támogatottsággal.

2. ábra A populista és szélsőjobboldali pártok támogatottsága az EU „régí” (baloldali grafikon) és „új” (jobb oldali grafikon) tagállamaiban 2020. január 1. és 2022. november 1. között (Forrás: Politico Poll of Polls¹¹⁶, kivéve az RN adatait, aminek forrása: Wikipedia¹¹⁷)

Az elmúlt évek válságai tehát a legtöbb országban nem hozták el a populista és szélsőjobboldali pártok áttörését. Jelentősebb növekedést a vizsgált időszakban az olasz Fdi, az osztrák FPÖ és az új holland párt, a Ja 21, az Észt Konzervatív Néppárt (EKRE) és a cseh Szabadság és Közvetlen Demokrácia (SPD) produkált, valamint erősödött a román AUR is. Ugyanakkor bezuhant az olasz Liga, és csökkent a francia RN, a svéd SD és a Finnek Pártja (PS) is, miközben stagnált a Flamand Érdek (VB), a holland PVV, a spanyol Vox és a német AfD.

A fenti ábrából az a következtetés is levonható, hogy azon pártok élvezik a legnagyobb támogatottságot, amelyek országaikban visszavágták a jogállamiságot, a fékek és ellensúlyok

¹¹⁶ „POLITICO Poll of Polls — European Polls, Trends and Election News”, *POLITICO* (blog), 2022. február 2., <https://www.politico.eu/europe-poll-of-polls/>.

¹¹⁷ „Opinion Polling for the 2022 French Legislative Election”, in *Wikipedia*, 2022. október 12., https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Opinion_polling_for_the_2022_French_legislative_election&oldid=1115624826.

rendszerét, valamint igyekeztek ellenőrzésük alá vonni a sajtót. Ilyen a Fidesz és a PiS is, és ezzel próbálkozott Szlovéniában miniszterelnöksége alatt Janša is. Bár a jelentős médiatulajdonos Babiš nem indított átfogó támadást a cseh demokratikus rendszer és jogállam ellen, miniszterelnökként és azóta is támadja a szabad sajtót és igyekszik aláásni a független média hitelét.¹¹⁸ Ez is mutatja, miért olyan fontos ezen „vívmányok” védelmezése az autoriter populista rendszert kiépítők számára, és miért szeretnék lemásolni ezeket a gyakorlatokat más pártok is, ahogy azzal Janša is próbálkozott, és ami az FPÖ egykori elnökének, Heinz Christian Strachének is a vágya volt.¹¹⁹ Ez a „tudásátadás” és a demokratikus értékekért kiálló tagállamok és Európai Bizottság elleni kölcsönös védelem vágya az európai populista és szélsőjobboldali pártok régóta formálódó együttműködésének fontos mozgatórugói.

4. Mindenki együtt, magáért – Az európai populisták szövetsége

Az európai populista és szélsőjobboldali pártok sokáig a nemzeti politikai porondra fókuszáltak, és az európai politikára elsősorban pénzforrásként és színpadként tekintettek, ami segítheti otthoni ismertségük és támogatottságuk növelését. Az utóbbi években ugyanakkor felerősödött a szereplők közti kapcsolatépítés és az együttműködésre, illetve akár egy szövetség megteremtésére irányuló törekvés. Dolgozott ezen az Európai Unió gyengítésében érdekelt Kreml is, a 2019-es EP választások előtt pedig még Donald Trump korábbi tanácsadója, Steve Bannon is igyekezett segíteni az összefogást¹²⁰, abban bízva, hogy ez hozza el számukra a sikert. Bár sem az áttörés, sem a szoros együttműködés akkor nem jött össze, e kettős cél azóta is megmaradt. Nemrég a francia Nemzeti Tömörülés (RN) új elnöke, Jordan Bardella fejezte ki reményét, hogy a 2024-es EP választásokra egyesülhet az Identitás és Demokrácia (ID) és az Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR) frakciója, amelyek a populista és szélsőjobboldali pártok többségét tömörítik, és közösen léphetnek föl az Európai Bizottság ellen.¹²¹

Az együttműködés megteremtésére és elmélyítésére az utóbbi években szinte mindennapossá váltak a populista és szélsőjobboldali pártok képviselői közti találkozók, az egymás választási gyűlésein való fellépések vagy arra küldött videóüzenetek, valamint az olyan nagyszabású nemzetközi rendezvények, amelyeken a populista politikai szereplők mellett a szellemi, kulturális élet és a média hozzájuk közel álló ismert és népszerű képviselői is fellépnek. Bár globálisabb fókusszal, de ezt példázta a Conservative Political Action Conference budapesti rendezvénye 2022. májusban, az európai „konzervatív” vezetők varsói csúcstalálkozója 2021. decemberben¹²², a „konzervativizmus” konferenciák (pl. National Conservatism Conference Rómában 2020. februárban¹²³ és Brüsszelben

¹¹⁸ Tait, „Former Czech PM Uses Newspapers He Owns to Attack Media Integrity”.

¹¹⁹ „Austria’s Strache Scandal Shows Why Media Freedom Matters”.

¹²⁰ Adam Nossiter és Jason Horowitz, „Bannon’s Populists, Once a ‘Movement,’ Keep Him at Arm’s Length”, *The New York Times*, 2019. május 24., szak. World, <https://www.nytimes.com/2019/05/24/world/europe/steve-bannon-european-elections-paris.html>.

¹²¹ Elizabeth Pineau, „Le Pen’s »general« Tipped to Take over French Far-Right Party, Eyes EU Polls”, *Reuters*, 2022. november 3., szak. Europe, <https://www.reuters.com/world/europe/le-pens-general-tipped-take-over-french-far-right-party-eyes-eu-polls-2022-11-03/>.

¹²² „European populist far-right parties meet in Warsaw – DW – 12/05/2021”.

¹²³ David Broder, „What Does Europe’s Right Want?”, *New Statesman* (blog), 2022. április 25., <https://www.newstatesman.com/ideas/2022/04/what-does-europes-right-want>.

2022. márciusban¹²⁴, valamint Italian Conservatism konferencia Rómában 2022. októberben¹²⁵), illetve a spanyol Vox párt Viva22 elnevezésű politikai és kulturális fesztiválja Madridban 2022. októberben¹²⁶, amire számos kulcsszereplő, aki nem tudott személyesen részt venni, mint például Giorgia Meloni és Orbán Viktor, videóüzenetet küldött. A politikai kapcsolatépítés, közeledés, valamint az ideológiai, kormányzástechnikai és szakpolitikai inspiráció, véleménycsere és tanulás mellett ezek a rendezvények a liberális kulturális hegemonia Gramsci értelmében¹²⁷ vett megtörését és egy új, illiberális, populista, „konzervatív” hegemonia építését is szolgálják.

4.1. A közös cél: külön-külön jobb legyen

Az együttműködés célja egyrészt az illiberális gondolatok terjesztése és egymás kölcsönös erősítése a nemzeti politikai porondokon a közös fellépés és erődemonstráció révén, másrészt a populista, illiberális kormányzással és szakpolitikai intézkedésekkel kapcsolatos „gyakorlatok” és innovációk megosztása és átvétele – ahogy például a budapesti CPAC rendezvényen Orbán Viktor 12 pontban vázolta fel sikerének receptjét¹²⁸ –, harmadrészt pedig az európai politika- és hatalomváltás megvalósítása. Ahogy Orbán Viktor a varsói csúccsal kapcsolatban megfogalmazta, céljuk, hogy megváltoztassák a brüsszeli politikát¹²⁹, amelyet szerintük egy önmaga által kijelölt elit irányít¹³⁰, és ami aláássa a nemzetállamok nemzeti szuverenitását.¹³¹ Amellett, hogy a bizottság és a centrista pártok hatalmának megtörése alkalmat adna a populistáknak illiberális ideológiájuk gyakorlatba való átültetésére az európai politikában, szabad kezét adna nekik országuk belpolitikájában is, és nem kellene attól tartaniuk, főleg jogállamisági és korrupciós kérdésekben, vagy egyes szakpolitikákkal kapcsolatban (pl. bevándorlás), hogy „Brüsszel” korlátozza a hatalmukat. Kiemelten fontos ez azon pártok számára, amelyek kormányzati pozícióban a jogállamiságot korlátozó, antidemokratikus, netán egyes társadalmi csoportok jogait csorbító intézkedéseket hoznak, mint a magyar és a lengyel kormánypártok. Jól példázza ezt a magyar jogállamiság helyzetéről szóló ún. Delbos-Corfield jelentésről szóló 2022. szeptemberi EP-szavazás, amelyben szinte csak az ECR és az ID frakcióban ülő

¹²⁴ „Speakers”, *National Conservatism Conference, Brussels 2022* (blog), elérés 2022. november 22., <https://nationalconservatism.org/natcon-brussels-2022/speakers/>.

¹²⁵ „EVENT: Italian Conservatism: Europe, Identity, Freedom September 30-October 2 in Rome”, *The European Conservative*, elérés 2022. november 22., <https://europeanconservative.com/articles/the-european-conservative/italian-conservatism-event/>.

¹²⁶ „VOX Viva 22 Rally in Madrid”, *The European Conservative*, elérés 2022. november 22., <https://europeanconservative.com/articles/news/vox-viva-22-rally-in-madrid/>.

¹²⁷ „KULTÚRHARC ÉS HEGEMÓNIA – A KERESZTFRONTOK KORA”, *Liget Műhely*, 2018. december 1., <https://ligetmuhely.com/liget/kulturharc-es-hegemonia-a-keresztfrontok-kora/>.

¹²⁸ Zrt HVG Kiadó, „Orbán Viktor 12 pontban foglalta össze a siker receptjét”, *hvg.hu*, 2022. május 19., https://hvg.hu/itthon/20220519_orban_viktor_cpac_12_pont_a_siker_receptje.

¹²⁹ „Meg akarjuk változtatni a brüsszeli politikát // We want to change the politics of Brussels | Meg akarjuk változtatni a brüsszeli politikát // We want to change the politics of Brussels | By Orbán Viktor | Facebook”, elérés 2022. november 22., <https://www.facebook.com/orbanviktor/videos/meg-akarjuk-v%C3%A1ltoztatni-a-br%C3%BCsszeli-politik%C3%A1t-we-want-to-change-the-politics-of-/699332674365677/>.

¹³⁰ Daniel Tilles, „Kaczyński, Le Pen, Orban and Other Leaders Meet in Warsaw to Reject EU’s “Social Engineering””, *Notes From Poland* (blog), 2021. december 5., <https://notesfrompoland.com/2021/12/05/kaczynski-le-pen-orban-and-other-leaders-meet-in-warsaw-to-reject-eus-social-engineering/>.

¹³¹ Mateusz Kucharczyk, „Warsaw Summit: European Populist Far-Right Parties Oppose EU Federalisation”, *www.euractiv.com*, 2021. december 6., https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/warsaw-summit-european-populist-far-right-parties-oppose-eu-federalisation/.

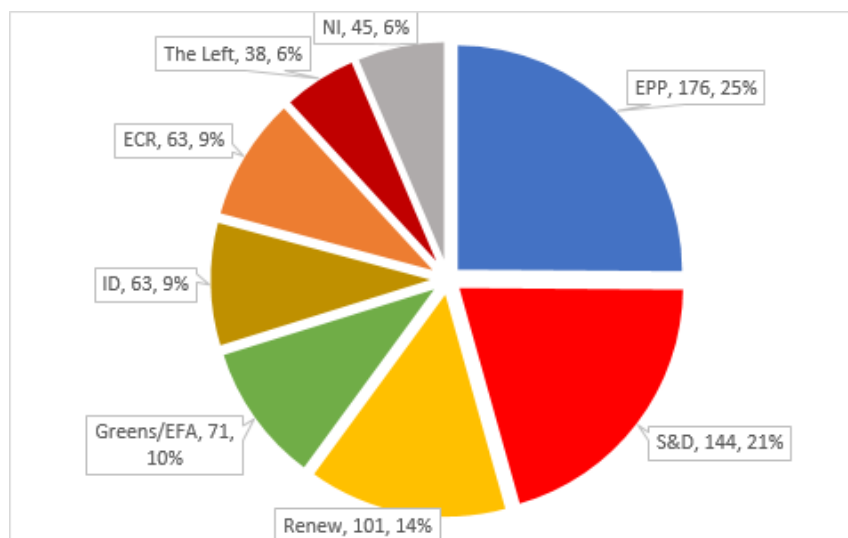
pártok szavaztak a jelentés ellen, illetve a Magyarországgal és Lengyelországgal szemben folyó különböző, jogállamisági hiányosságokkal kapcsolatos eljárások.

4.2. A célhoz vezető utak

Az Európai Unió politikájának megváltoztatására két út kínálkozik: az egyik az Európai Parlament, a másik pedig az Európai Tanács, illetve az Európai Unió Tanácsa többségének megszerzésén keresztül vezet. Azonban mindkét út hosszúnak tűnik.

A jelenlegi EP-ben a populisták és szélsőjobb oldali pártok nagy részét tömörítő ECR és ID frakció mindössze a képviselők 18%-át adja. Ha hozzáadjuk a Fidesz 12 képviselőjét, az arányuk még mindig csak 20%.

3. ábra Az Európai Parlament összetétele frakciók szerint (frakció nevének rövidítése, képviselők száma, aránya az EP összlétszámához viszonyítva; állás: 2022.november 23., forrás: Európai Parlament)

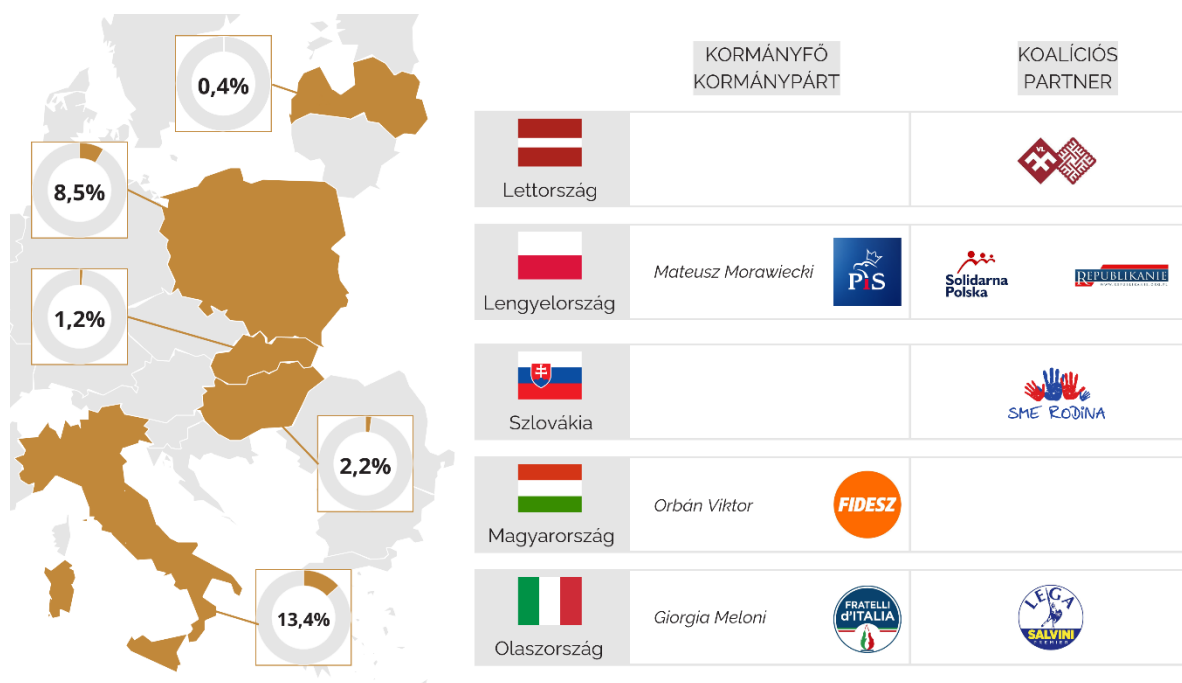

Ugyanakkor az ECR frakció nem is minden tagja tekinthető populisták jobboldali pártnak. Ilyen például a cseh kormány fő erejét adó Polgári Demokrata Párt vagy a szlovák Szabadság és Szolidaritás, amelyeket inkább polgári liberális pártokként definiálhatunk. Ugyanakkor más frakciókban is ülnek olyan pártok, amelyeket politikájuk vagy tartalmi pozícióik miatt a populisták közé sorolhatunk. Ilyen például a korábbi cseh miniszterelnök, Andrej Babiš ANO 2011 pártja, amely a liberális Renew frakcióban ül, vagy a korábbi szlovén kormányfő, Janez Janša fémjelezte Szlovén Demokrata Párt, valamint a Fidesz ikerpártja, a KDNP, amelyek az EPP frakció tagjai. Az Éric Zemmour által alapított francia nacionalista, szélsőjobb oldali Visszahódítás! párt képviselői pedig egyik frakcióhoz sem tartoznak, a Fideszhez hasonlóan. Látható tehát, hogy még ha a 2024-es EP-választás után közös frakciót alakítanak is a most főleg az ECR és ID frakcióban ülő populisták és szélsőjobb oldali pártok, és csatlakoznak is hozzájuk az más frakciókban és frakción kívül elszórtan ülő elvtársaik, nem számíthatnak arra, hogy többségbe kerüljenek az EP-ben. Bár egy teljeskörű egyesülés esetén könnyen elképzelhető, hogy ők alakítják majd a második legnagyobb frakciót, ami kétségtelenül számos előnnyel jár majd számukra (pl. bővülő források, pozíciók, megszólalási lehetőségek, presztízs), de a centrista

pártok „nagykoalíciójával” szemben továbbra sem fogják tudni érdemben befolyásolni a döntéshozatalt.

A parlamenti együttműködéshez képest más szintet jelent a Tanácsban – az Európai Tanácsban és az Európai Unió Tanácsában – történő esetleges együttműködés, hiszen ez az EU legfőbb döntéshozó fóruma. Itt azonban még kisebb a populista és szélsőjobboldali pártok súlya, hiszen az EU 28 tagállama közül mindössze 5 ország kormányában vannak jelen ilyen pártok: Magyarországon (Fidesz, független), Lengyelországban (Jog és Igazságosság, Szolidaritás Lengyelország és Republikánus Párt – az ECR frakció tagjai), Lettországon (Nemzeti Szövetség, az ECR tagja), Olaszországban (Olaszország Testvérei és Liga – az ECR és az ID tagjai), valamint Szlovákiában (Család Vagyunk, az ID pártcsalád tagja). Bár Csehországban az ECR-ban ülő Polgári Demokrata Párt a kormány fő ereje, az nem tekinthető populista pártnak. Ugyanakkor Svédországban az ECR frakcióban ülő Svédországi Demokraták kívülről támogatják a kisebbségi kormányt. Tehát bár nem tagjai a kormánynak, valószínűsíthető, hogy lesz ráhatásuk a svéd kormány pozíciójára, főleg a számukra fontos kérdésekben.

4. ábra Azon öt EU-tagállam, ahol populista és szélsőjobboldali pártok tagjai a kormánynak, feltüntetve az országok lakosságának arányát is az EU teljes népességéhez viszonyítva (Forrás: Political Capital saját gyűjtés)

Igazán nagy súlyuk a populista és szélsőjobboldali pártoknak Magyarországon, Lengyelországban és Olaszországban van, ahol közülük kerül ki a kormány vezető ereje (vagy akár több párt is), és így ők adják a kormányfőt, aki ott ül az EU legfontosabb döntéshozó grémiumában, az állam- és kormányfőkből álló Európai Tanácsban. Kettő közülük az ECR frakcióhoz tartozik (Mateusz Morawiecki, Jog és Igazságosság; Giorgia Meloni, Olaszország Testvérei), egyikük pedig frakció nélküli (Orbán Viktor, Fidesz). E három ország közösen az EU lakosságának 24%-át¹³² teszi ki. Ezért még legalább egy, az EU lakosságának legalább 11%-át reprezentáló ország nem szavazatára van szükségük

¹³² „Voting Calculator”, elérés 2022. november 23., <https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/voting-system/voting-calculator/>.

ahhoz, hogy meg tudják akadályozni egy minősített többséget vagy megerősített minősített többséget igénylő javaslat elfogadását.¹³³ Ehhez vagy a két legnagyobb tagállam, Németország vagy Franciaország csatlakozására lenne szükségük, amire a közeljövőben nincs esély, vagy több kis és közepes tagállam támogatására (még Spanyolország támogatása esetén is 0,41 százalékponttal elmaradnak a szükséges blokkoló 35%-tól). A 2023-ban esedékes parlamenti választások eredményeként ez alapján nem várható, hogy a populista jobb és a szélsőjobb pártok képviselőiből egy állandó blokkoló kisebbség álljon össze a Tanácsban. Egyes esetekben, más kormányokkal közösen természetesen lehetőség van erre, ahogy a vétó alkalmazására is, utóbbi azonban jelentős politikai tőkét emészt fel az ezzel fenyegető vagy ezt használó tagállam részéről, és hosszabb távon elszigetelődéssel jár.

5. ábra A 2023-ban esedékes parlamenti választások (Forrás: *Europe Elects: Calendar*¹³⁴)

Ország	Várható dátum	Lakosságarány
Észtország	2023.03.05.	0.30%
Finnország	2023.04.02.	1.24%
Görögország	2023.07-ig bezárólag	2.39%
Luxemburg	2023.10.	0.14%
Lengyelország	2023.10.	8.45%
Spanyolország	2023.12.	10.59%

4.3. A populista szövetség korlátai és akadályai

A többek által áhított és évek óta formálódó együttműködéssel kapcsolatban a legfőbb kérdés, hogy – ha összejön egyáltalán, – milyen széleskörű lesz, mely pártok lesznek végül a közös frakciótagjai. Bár a közös fellépések és rendezvények során a populista és a szélsőjobboldali pártok képviselői tudatosan a közös témákra koncentrálnak, valójában számos kérdés megosztja őket. A legfőbb közülük az Oroszországhoz való viszony kérdése, amely már az Ukrajna elleni orosz agresszió 2022. februári megindulása előtt is megosztotta őket. A lengyel PiS számára ez a téma mindig is vörös vonal volt, és gyakorlatilag kizárta az olyan erősen Kreml-barát pártokkal való szorosabb és formális együttműködést, mint a francia RN vagy az olasz Liga.¹³⁵ Az orosz támadás megindulása után e kérdés még fontosabbá vált, és éket vert a korábban szoros szövetségben politizáló Fidesz és PiS közé is. De megmutatta az együttműködés korlátait – legalábbis a Fidesz számára – Giorgia Meloni miniszterelnökként elmondott első parlamenti beszéde is október végén. Bár az olasz választás előtt a Fidesz politikusai gyakran kifejezték reményüket a szélsőjobboldali, populista jobboldali és mainstream jobboldali pártokból álló együttműködés győzelme iránt, majd a választás után Orbán

¹³³ A minősített és a megerősített minőségi többséghez is az EU teljes népességének legalább 65%-át képviselő országok támogatására van szükség, de az elutasításhoz minimum négy ország nem szavazatára van szükség (ez a blokkoló kisebbség). Tehát három ország semmiképp sem tudja megakadályozni egy javaslat elfogadását, még akkor sem, ha együttesen az EU teljes népességének több mint 65%-át teszik ki.

¹³⁴ „Europe Elects: Calendar”, *Europe Elects* (blog), elérés 2022. november 23., <https://europeelects.eu/calendar/>.

¹³⁵ „Orbán, Le Pen: a két fő oroszbaráton bukik a »lázadók internacionáléja«? | Válasz Online”, elérés 2022. november 23., <https://www.valaszonline.hu/2022/02/04/orban-viktor-marine-le-pen-oroszorszag-partszovetseg-elemzes/>.

Viktor az első között gratulált Meloninak, politikai igazgatója, Orbán Balázs pedig az azt követő napokban a széles együttműködési lehetőségekről beszélt, az illegális bevándorlás elleni fellépéstől a családpolitikán keresztül a szankciós politikáig, amit Hidvéghi Balázs, a Fidesz EP-képviselője, még a „békére való törekvéssel” is megtoldott.¹³⁶ Meloni bemutatkozó parlamenti beszéde ugyanakkor számos olyan elemet tartalmazott, ami jelezte, hogy nem lesz olyan sima és széleskörű az együttműködés a magyar és az új olasz kormány között. Meloni ugyanis határozottan kiállt a szankciók mellett, kifejezte meggyőződését, hogy nem szabad engedni Vlagyimir Putyin energetikai zsarolásának, leszögezte, hogy az olasz kormány tiszteletben tartja az unió hatályos szabályait és együttműködésre törekszik az európai intézményekkel. Elmondta továbbá, hogy nem érez rokonszenvet az antidemokratikus rendszerekkel, és hogy küzdeni fog a rasszizmus, az antiszemitizmus, a politikai erőszak és a diszkrimináció minden formája ellen.¹³⁷

Az európai populista és szélsőjobb pártok együttműködését, pláne a közös frakció megalakítását, személyes ellentétek és hatalmi szempontok is nehezítik.¹³⁸ A két nagy frakció, az ECR és az ID vezető pártjai, a lengyel PiS és a francia RN sem mondanak le könnyen arról, hogy a jövőben ne ők legyenek a csárda dudásai. A német AfD-től pedig a legtöbben idegenkednek, „mérgező kapcsolatként” tartva számon a pártot.¹³⁹ A szimbolikus, identitással kapcsolatos „zászlóshajó” témáik (pl. bevándorlás-, gender- és liberalizmusellenesség, hagyományos család) mellett pedig könnyen kerülhetnek eltérő platformokra gyakorlati kérdésekben, ha mást diktálnak eltérő nemzeti kontextusaik vagy érdekeik. Úgy tűnik, nem is minden párt érdekelt egy szélesebb körű együttműködésben. A Svédországi Demokraták például jellemzően nem vesznek részt az együttműködési hajlandóságot, kölcsönös támogatást és ideológiai azonosságot demonstráló közös találkozókön¹⁴⁰, bár nem világos, hogy ennek ideológiai, személyes, hatalmi, vagy más okai vannak.

Jól példázza a populista és szélsőjobboldali pártok európai „internacionáléja” megteremtésének nehézségét az a közös nyilatkozat, amelyet a magyar Fidesz, az osztrák FPÖ, az olasz Liga, a francia RN, a spanyol Vox és valamelyik kisebb lengyel kormánypárt (vagy a Republikánus Párt vagy a Szolidaritás Lengyelország) képviselői írtak alá 2022. november 23-án az EP-ben való szorosabb együttműködésről öt konkrét témában:¹⁴¹

1. EU aktív szerepe a béke, valamint a szociális- és energiabiztonságban
2. Illegális migráció elleni fellépés
3. A menekültek és a gazdasági bevándorlók közötti különbségtételt lehetővé tevő intézkedések meghozatala
4. Az EU jogkörei egy részének visszavétele a nemzetállamokhoz

¹³⁶ „Orbán Balázs: az olaszok is úgy döntöttek, hogy a konzervatív erők számítanak a legjobb választásnak”, Infostart.hu, elérés 2022. november 25., <https://infostart.hu/belfold/2022/09/30/orban-balazs-az-olaszok-is-ugy-dontottek-hogy-a-konzervativ-erok-szamitanak-a-legjobb-valasztasnak>.

¹³⁷ Népszava, „Orbán Viktor ezúttal levélben küldte elismerését Giorgia Meloninak, de azért nem biztos, hogy határtalan lesz a barátság”, elérés 2022. november 25., https://nepszava.hu/3173721_giorgia-meloni-nyitobeszed-orban-viktor-gratulacio.

¹³⁸ „Fél év a Néppárt nélkül: jobboldali forradalom helyett a senkiföldjén ragadt a Fidesz | Válasz Online”, elérés 2022. november 23., <https://www.valaszonline.hu/2021/09/13/fidesz-orban-viktor-europa-id-ecr/>.

¹³⁹ „Orbán, Le Pen”.

¹⁴⁰ „Orbán, Le Pen”.

¹⁴¹ „Szorosabban együttműködné a Fidesz néhány radikális jobboldali európai párttal, de a lengyelek hiányoznak”, telex, 2022. november 24., <https://telex.hu/kulfold/2022/11/24/europai-parlament-szelsojobboldali-szovetseg>.

5. Több közvetlen demokrácia lehetővé tétele az EU-releváns ügyekben).

Az aláírók közül azonban hiányzik azonban a lengyel és az olasz kormány két fő pártja, a Fidesz szövetségének mondott Jog és Igazságosság (PiS) és az Olaszország Testvérei (FdI), amelyek az ECR frakcióban ülnek. Az aláírók ugyanakkor a Vox (és a Fidesz) kivételével az ID frakció tagjai. Az aláírást követően az ECR frakció nyilatkozatban tagadta is, hogy szövetségre lépnének az ID frakcióval, és magukat a „konzervatívok” otthonaként aposztrofálták, és kifejezték, hogy várnak mindenkit, aki elfogadja a „jobb-közép, konzervatív értékeken alapuló” alapító nyilatkozatukat. Az 5 párt által aláírt nyilatkozat, majd az arra válaszként született ECR-kommüniké jól mutatja a populista és szélsőjobb oldali pártok együttműködésének mind programbeli, tartalmi fókuszát és esetleges korlátait, mind az ideológiai, de főleg inkább hatalmi akadályokat.

5. Konklúzió és javaslatok

A populista jobboldal és a szélsőjobboldal politikai megerősödésének fő veszélye a szélsőséges gondolatok és narratívák mainstreamingje, vagyis beépülése a fősodorba, a politikai és társadalmi középbe. A demokratikus intézményrendszer lebontása, egyes társadalmi csoportok megbélyegzése, kirekesztése és jogainak korlátozása, a szélsőséges gondolatok normává tévése, dezinformációra és összeesküvés-elméletekre épülő alternatív valóság megteremtése, a polarizáció és a törzsi gondolkodás erősítése, a külföldi autoriter rezsimek érdekeinek elősegítése mind a „nép” nevében történik, az állítólagos „nemzet” állítólagos javát szolgálja. Pedig ezek a lépések mind szembe mennek az állampolgárok hosszú távú érdekeivel. Felborítva a II. világháború után a nyugati világban kialakult konszenzus- és normarendszert, a populizmus elmosza a határokat az elfogadható és elfogadhatatlan között, aláássa a társadalmi békét, az emberi méltóságon, egymás tiszteletén, a polgárok egyenlőségén, a mindenkire egyaránt érvényes szabályokon és az egészséges versenyen alapuló demokratikus rendet és társadalmi berendezkedést.

Ha hatalomra kerülnek, a populista és szélsőjobboldali pártok aláássák a demokratikus versenyt. Ennek első lépése a független sajtó ellehetetlenítése, hiszen így teremthető meg a diszkurzív hegemonia, a közbeszéd kontrollja, az alternatív diszkurzív valóság, majd, végső soron, az „információs autokrácia”¹⁴². A populista és szélsőjobboldali szereplők ezért a politikai spektrum sajátos résztvevői, amelyek nem helyezhetők el a hagyományos „bal-jobb” skálán, hiszen a rendszerrel szemben határozzák meg magukat, és céljuk annak radikális átalakítása. Antidemokratikus és az emberi jogokkal szembe menő ideológiájuk és gyakorlataik miatt a politikai és társadalmi „közép” tagjainak közösen kell fellépniük ezen szereplők és politikájuk ellen.

1. Nagyon sok múlik a „közép” pártjainak felelős magatartásán, azon, hogy ne normalizálják a szélsőjobboldali eszméket. Ebben újra kell húzni a határokat, és határozott, konzekvens politikára, a többség középről történő újradefiniálására van szükség.
2. A „közép” pártjainak továbbá felelőssége van abban is, hogy hiteles és potens alternatívát kínáljanak a populista és szélsőjobb szereplőkkel szemben, ne használják a populisták

¹⁴² „Az autokráciaépítés információs aspektusai”, PC (blog), elérés 2022. november 27., <https://pcblogger.atlatszo.hu/2022/09/16/az-autokraciaepites-informacios-aspektusai/>.

taktikáit, és minden eszközzel őrkdjenek a demokratikus verseny tisztasága fölött, vagy tegyenek meg mindent annak minél hamarabbi helyreállításáért.

3. A demokratikus intézményrendszer kulcsfontosságú a populista és szélsőjobboldallal szemben. Ahogy láttuk, ha egy populista szereplő hatalomra kerülve meg tudja kezdeni a fékek és ellensúlyok rendszerének lebontását, a demokratikus verseny eszközeivel történő hatalomváltás egyre nehezebbé válik. Ezért mind az EU-nak, mind más nemzetközi szervezeteknek, mind az egyes tagállamoknak tenni kell azért, hogy megelőzzék, illetve ahol már zajlik, minél hamarabb megállítsák a jogállam leépítését Európában.
4. A jogállam lebontása, a közbeszéd manipulálása és a polgári jogok korlátozása ellen a társadalmi közép minden szereplőjének egységesen kell fellépnie. A „cordon sanitaire”, azaz a kizárás ideje (régén) lejárt, a populista és szélsőjobb szereplők és narratívák a közélet részeivé váltak, visszaszorításuk csak a határozott és egységes társadalmi és politikai fellépéssel lehetséges.
5. A szélsőjobboldali gondolatok legitimálásával, társadalmi csoportok megbélyegzésével és a törzsi gondolkodással, a populisták alternatív információs valóságával szemben kulcsszerepe van a független és szabad sajtónak. Az EU-nak ezért kiemelt feladata ennek megőrzése és támogatása, de sokat tehetnek ezért más államok is. De minden társadalmi szereplő és maguknak a sajtó munkatársainak is felelőssége, hogy őrkdjenek a média szabadságán és függetlenségén, szót emeljenek az ezt korlátozó vagy torzító események, folyamatok esetén, és megőrizték a sajtó hitelességét. A polgároknak ugyanakkor felelőssége a szabad sajtó támogatása.
6. A populista és szélsőjobb mainstreamingjében fontos szerepe volt a külső, autoriter rezsimek, elsősorban a putyini rezsim befolyásának. A dezinformációs kampányok rombolták az európai polgárok demokratikus intézményrendszerbe és berendezkedésbe vetett bizalmát, konfliktust szítottak társadalmi csoportok és országok között, a Kreml pénzübeli, szervezeti és tudásbeli támogatást nyújtott a populista és szélsőjobboldali szereplőknek, és hálózatba szervezte őket. Minden eszközzel fel kell lépni és meg kell akadályozni a zajló és jövőbeni orosz destabilizáló törekvéseket, akár az Oroszország elleni szankciók kiterjesztésével, a tagállamok biztonsági szolgálatainak fokozott együttműködésével és közös fellépésével, oknyomozó újságírók bevonásával, társadalmi kampányokkal. az EU-nak és a tagállamoknak a leghatározottabban kell megvédeniük magukat nem csak a fizikai támadások, de a dezinformációs támadások és a külső autoriter befolyás ellen is.
7. A szülőknek, tanároknak, más, fiatalokkal foglalkozó szakembereknek, intézményeknek és szervezeteknek is fontos felelőssége a demokratikus értékek megerősítése a fiatalokban, és mindazon készségek fejlesztése, amelyek segítenek nekik eligazodni a(z) (dez)információs zajban és a közéleti kérdésekben.

Függelék: az ECR és ID frakciók összetétele

Párt neve magyarul	Párt neve eredeti nyelven	Ország	Képviselők száma	Párt aránya frakcióban	Párt aránya EP-ben
Európai Konzervatívok és Reformerek (ECR)					
Új Flamand Szövetség	Nieuw-Vlaamse Alliantie	BE	3	4.8%	0.4%
Belső-macedóniai Forradalmi Szervezet - Bolgár Nemzeti Mozaglom	IMRO-Bulgarian National Movement	BG	2	3.2%	0.3%
Polgári Demokrata Párt	Obcanská demokratická strana	CZ	4	6.3%	0.6%
Liberális Konzervatív Reformerek	Liberal-Conservative Refomists	DE	1	1.6%	0.1%
Görög Megoldás	Elliniki Lusi-Greek Solution	EL	1	1.6%	0.1%
VOX	VOX	ES	4	6.3%	0.6%
Horvát Szuverenisták	Hrvatski suverenisti	HR	1	1.6%	0.1%
Olaszország Testvérei	Fratelli d'Italia	IT	8	12.7%	1.1%
Litvániai Lengyelek Választási Akciója – Keresztény Családok Szövetsége	Lietuvos lenku rinkimu akcija – Krikščionišku šeimu sajunga	LT	1	1.6%	0.1%
Nemzeti Szövetség	Nacionala apvieniba "Visu Latvijai!"- "Tevzemei un Brivibai/LNNK"	LV	1	1.6%	0.1%
JA21	JA21	NL	3	4.8%	0.4%
Közvetlenebb Demokrácia	Meer Directe Democratie	NL	1	1.6%	0.1%
Református Politikai Párt	Staatkundig Gereformeerde Partij	NL	1	1.6%	0.1%
Republikánus Párt	Partia Republikanska	PL	1	1.6%	0.1%
Jog és Igazságosság	Prawo i Sprawiedliwosc	PL	24	38.1%	3.4%
Szolidaritás Lengyelország	Solidarna Polska Zbigniewa Ziobro	PL	2	3.2%	0.3%
Kereszténydemokrata Nemzeti Parasztpárt	Partidul National Taranesc Crestin Democrat	RO	1	1.6%	0.1%
Svédországi Demokraták	Sverigedemokraterna	SE	3	4.8%	0.4%
Szabadság és Szolidaritás	Sloboda a Solidarita	SK	1	1.6%	0.1%
ECR totál			63	100.0%	8.9%
Identitás és Demokrácia (ID)					

Osztrák Szabadságpárt	Freiheitliche Partei Österreichs	AT	3	4.6%	0.4%
Flamand Érdek	Vlaams Belang	BE	3	4.6%	0.4%
Szabadság és Közvetlen Demokrácia	Svoboda a přímá demokracie	CZ	2	3.1%	0.3%
Alternatíva Németországért	Alternative für Deutschland	DE	9	13.8%	1.3%
Dán Néppárt	Dansk Folkeparti	DK	1	1.5%	0.1%
Észt Konzervatív Néppárt	Eesti Konservatiivne Rahvaerakond	EE	1	1.5%	0.1%
Finnek Pártja	Perussuomalaiset	FI	2	3.1%	0.3%
Nemzeti Tömörülés	Rassemblement national	FR	19	29.2%	2.7%
Liga	Lega	IT	24	36.9%	3.4%
Szabadságpárt	Partij voor de Vrijheid	NL	1	1.5%	0.1%
ID totál			65	100.0%	9.2%